

22

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

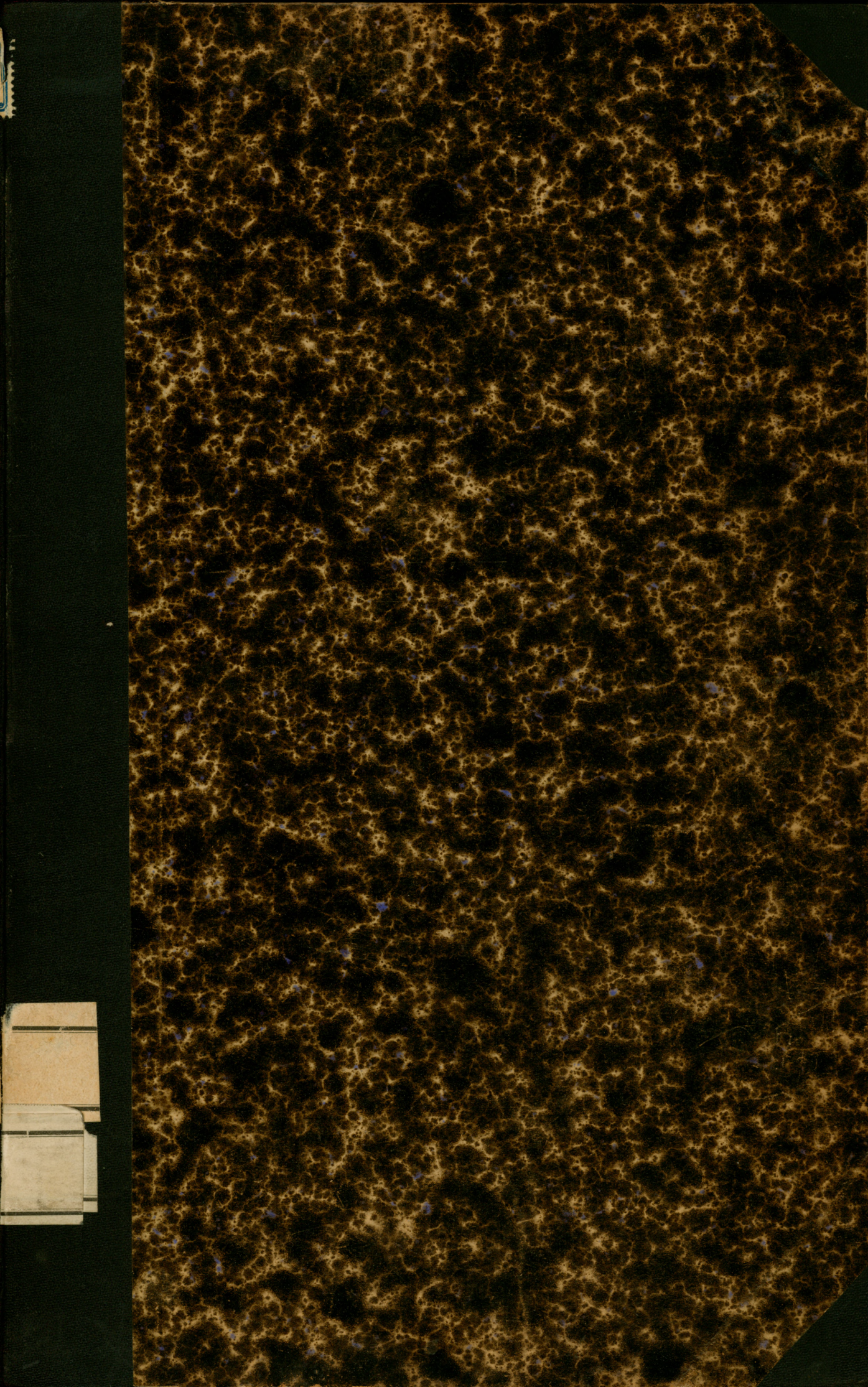
—

—

—

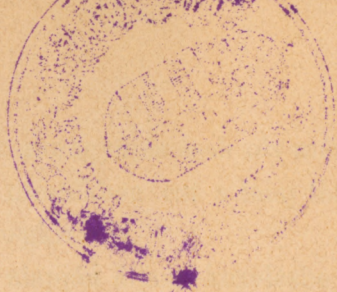
—

381 Hk

1
A. k. 2675.

OEE Könyvtár
Áll. EII. 2018

Törvényjavaslat.

A községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt úrbéresek osztatlan tulajdonában lévő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról.

ELSŐ CZIM.

Az erdők állami kezeléséről.

I. Fejezet.

Általános rendelkezések.

1. §.

A következő *a) — g)* pontok alatt felsorolt erdők és kopár területek, azon erdőgazdasági teendők ellátása végett, melyek szakértő erdőtisztek által végzendők (1879. évi XXXI. törvényczikk 21. §-a.), az állam kezelésébe adandók át, u. m:

a) a kis- és nagyközségek, továbbá az 1873. évi XXX. törvényczikk 2. §-ában említett községek (vagyonközségek), mint ilyenek, birtokában levő erdők;

b) az úrbéri rendezés alkalmából erdőilletőség fejében a volt úrbéresek tulajdonába átment, közösen kezelt erdők;

c) az úrbéri rendezés alkalmából legelőilletőség fejében a volt úrbéresek tulajdonába átment, közösen kezelt erdők, amennyiben az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2. vagy 4. §-ának hatálya alá esnek;

d) a volt úrbéreseknek ajándékozás, vétel, csere útján, vagy más jogczimen birtokába jutott, közösen kezelt erdők, amennyiben az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2. vagy 4. §-ának hatálya alá esnek;

e) a törvényhatóságok, törvényhatósági joggal felruházott városok és rendezett tanácsu városok, mint

ilyenek, tulajdonában levő erdők, ha a jelen törvény életbe lépése idejében szerződés alapján már az állam által kezeltetnek, vagy a mennyiben ez az eset nem forog fenn, ha jövedelmezőségük külön erdőtiszt tartását nem engedi meg;

f) az egyházi testületek és egyházi személyek, mint ilyenek, birtokában levő erdők, továbbá a köz- és magánalapítványok és hitbizományokhoz tartozó erdők, a közbirtokossági erdők és az 1879. évi XXXI. törvény-czikk 17. §-ának hatálya alá eső részvénytársulati erdők, ha a jelen törvény életbe lépése idejében szerződés alapján már az állam által kezeltetnek, vagy a mennyiben ez az eset nem forog fenn, ha birtokosaik, a jelen törvény életbe léptétől számított hat hónapon belül, külön szakértő erdőtisztet nem alkalmaznak;

g) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-a és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ai szerint beerdősítésre kijelölt kopár területek közül azok, a melyek a jelen szakasz *a)*—*f)* pontjainak hatálya alá eső erdők birtokosainak tulajdonát képezik, továbbá azok a kopár területek, melyeken az erdősítést az 1879. évi XXXI. törvényczikk 166. §-ában említett társulatnak kell eszközölni.

2. §.

A földmivelésügyi minister a birtokosok kérelmére, azon erdőgazdasági teendők ellátása végett, melyek szakértő erdőtisztek által végzendők, a következő erdőket és kopár területeket is az állam kezelésébe veheti át, u. m.:

a) az 1. §-ban nem említett birtokosok tulajdonában levő véderdőket;

b) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-a és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ai szerint beerdősítésre kijelölt, de a jelen törvény 1. §-ának *g)* pontja alá nem sorozható kopár területeket;

c) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-ának és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ainak hatálya alá nem eső kopár területeket.

3. §.

Az 1. §. *c)*, *d)* és *g)* pontjaiban említett erdőkre, illetőleg kopár területekre az 1879. évi XXXI. törvényczikk 17. §-ának és a kapcsolatos rendelkezéseknek hatálya kiterjesztetik, mind a mellett a *c)* pontban említett erdőket illetőleg azzal a megszorítással, hogy ezek üzem-

terveiben a legeltetés és az alomgyűjtés csak oly mértékben korlátozható, a mily mértékben ezt a talaj termőképességének biztosítása megkívánja.

A 2 §. *b)* és *c)* pontjai alapján állami kezelésbe vett kopár területek birtokosai kötelesek az erdősítést a földmivelésügyi minister által jóváhagyott részletes terv szerint foganatosítani és a beerdősített területeket az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2-ik, illetőleg 4-ik §-a szerint kezelni.

4. §.

Azon kérdés felett, hogy az 1. §. *e)* pontjában említett erdők, tekintettel jövedelmezőségükre, az állam kezelésébe adandók-e át, vagy a birtokosok azok kezelésére külön erdőtisztet tarthatnak, illetőleg tartani kötelesek, a birtokosok és az illetékes közigazgatási bizottságok meghallgatása után, a belügyi ministerrel egyetértésben, a földmivelésügyi minister határoz.

5. §.

Az állami kezelés, az állami kezelésbe vett erdők és kopár területek állagával és hasznaival való rendelkezés tekintetében, a birtokosoknak törvények és egyéb jogszabályok által biztosított jogait nem érinti.

6. §.

Az állami kezelés megszűnik, ha annak az 1. és 2. §-okban meghatározott feltételei megszűnnek.

Az 1. §. feltételeinek megszűnése esetében az állami kezelés folytatása a 2. §. alapján kérelmezhető.

A megszüntetés iránt a földmivelésügyi minister, attól az időponttól számítva, a melyben az állami kezelésnek az 1. és 2. §-okban meghatározott feltételei megszűntek, egy éven belül intézkedni tartozik.

7. §.

A földmivelésügyi minister az 1. §. *e)* és *f)* pontjaiban, továbbá a 2. §. *a)*—*c)* pontjaiban említett erdők és kopár területek birtokosainak kérelmére a 6. §. esetein kívül is megszüntetheti az állami kezelést a birtokukban levő erdőkre és kopár területekre nézve, de csak a jelen törvény életbe lépése után következő minden tizedik év végén beálló hatálylyal.

A birtokos a megszüntetés iránt a földmivelésügyi ministerhez legkésőbb az illető tíz éves időszak nyolcadik naptári évének végéig írásban köteles folyamodni.

Ha a folyamodó birtokos erdeje az 1879. évi XXXI. törvényczikk 17. és 21. §-ainak hatálya alá esik, folyamodványában hitelesen igazolni köteles, hogy erdejének szakszerű kezeléséről a törvény követelményének megfelelően gondoskodni képes.

Törvényhatóság, törvényhatósági joggal felruházott város, rendezett tanácsú város, egyházi testület, egyházi személy, köz- vagy magánalapítvány ezenkívül azt is köteles igazolni, hogy az állami kezelés megszüntetéséhez törvényszerinti felsőbb hatósága hozzájárult.

II. Fejezet.

Az állami kezelés közegeiről.

8. §.

Az állami kezeléssel összekötött teendők végzésére a földmivelésügyi minister m. kir. állami erdőhivatalokat és, a szükséghez képest, ezeknek alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságokat szervez.

A m. kir. állami erdőhivatalok működési köre egy vagy több törvényhatóság területére, a m. kir. járási erdőgondnokságok működési köre pedig rendszerint egy vagy több főszolgabírói járás területére terjed ki.

A m. kir. állami erdőhivatalok és a m. kir. járási erdőgondnokságok székhelyeit és kerületeit, a közigazgatási bizottság meghallgatása után, a földmivelésügyi minister állapítja meg.

9. §.

A m. kir. állami erdőhivatal személyzete a hivatalfőnökből, a szükséghez mért számban alkalmazott központi és járási erdőtiszttekből és a szükséges segédszemélyzetből áll.

10. §.

A m. kir. állami erdőhivatal személyzetét a földmivelésügyi minister nevezi ki és az szolgálati és fegyelmi tekintetben közvetlenül a földmivelésügyi minis-
ternek van alárendelve.

III. Fejezet.

A m. kir. állami erdőhivatal hatásköréről.

11. §.

A m. kir. állami erdőhivatal feladatát az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők és kopár területek kezelése körül azok az összes teendők képezik, melyeknek végzéséhez erdészeti szakképzettség szükséges; nevezetesen:

a) kijelöli a birtokosok által rendelkezésre bocsátott hiteles adatok alapján a birtokhatárokat; intézkedik a határok állandó megjelölése iránt; felügyel arra, hogy a határjelek állandóan fentartassanak;

b) teljesíti a birtokok felméréséhez, térképezéséhez és gazdasági beosztásához szükséges mérnöki munkálatokat; meghatározza és nyilvántartja a birtokok területét;

c) elkészíti az ideiglenes és rendszeres gazdasági üzemterveket és azon munkálatokat, melyek a rendszeres gazdasági üzemtervek időszaki átvizsgálása végett az erdőrendészeti hatóságnak beterveztendő;

d) kijelöli a helyszínén a gazdasági üzemtervek rendelkezései és az erdőrendészeti hatóság külön intézkedései alapján a foganatosítható használatokat; tervet készít és útbaigazítással szolgál a használatok foganatosítására nézve; felügyel a használatok gyakorlásánál a törvények és rendeletek megtartására;

e) kijelöli a helyszínén az erdősitéseket és mindazon teendőket, melyek az erdő védelme, ápolása és a gazdaság emelése érdekében foganasítandók; tervet és költségvetést készít a végzendő munkákról, útbaigazítással szolgál a kivitelre nézve; ellenőrzi a munkálatok teljesítését;

f) megállapítja az értékesítés alá kerülő fakészletek és más erdei termékek mennyiségét és becsértékét, úgyszintén minden más erdei haszonvétel becsértékét; javaslatot tesz az erdei termékek felosztására, vagy azok értékesítésének módjára és feltételeire nézve;

g) felügyel a birtokosok által alkalmazott erdőőrökre; nyilvántartja a tudomására jutott erdei kihágásokat, intézkedik a tetten nem ért kihágók kinyomozása iránt; jogosítva van az erdei kihágást elkövetők ellen az illetékes bírósághoz külön meghatalmazás nélkül is panaszt előterjeszteni, a birtokost az eljárás további folyama alatt a bíróság előtt képviselni és a megengedett jogorvoslatot használni, valamint a birtokos felhatalmazása esetében a kárra nézve egyezséget kötni;

h) az illetékes erdőrendészeti hatóságnak bejelenti az erdőrendészeti áthágásokat s teljesíti azon szakmunkálatokat, melyek az eljárásnál a tényállás megállapítására szükségesek;

i) felvilágosítással szolgál és véleményt ad a birtokosoknak és az illetékes hatóságoknak az 1. és 2. §-okban említett erdők és kopár területek kezelésére vonatkozó minden kérdésben.

12. §.

A m. kir. állami erdőhivatal, a közigazgatási bizottság felhívására, a működési köréről kijelölt törvényhatóságban, illetőleg törvényhatóságokban a közigazgatás körében előforduló erdészeti szakteendőket is teljesíteni köteles; ebbeli hatáskörét a földmivelésügyi miniszter a belügyi miniszterrel egyetértően állapítja meg.

13. §.

A m. kir. állami erdőhivatalnak a 11. §-ban megállapított hatásköre az állami kezelésbe vett erdőkben és kopár területeken szükséges erdei munkáknak az elkészített tervek és megadott útbaigazítások szerint való közvetlen végrehajtására (a határjelek elkészítésére, a fa- és más termékek termelésére, szállítására, raktározására és értékesítésére, az erdősítések fogantatására stb.), továbbá az anyag- és pénzkezelésre, úgy szinte az erdővédelemről való közvetlen gondoskodásra nem terjed ki.

Ezen feladatokat saját munkaerejükkel és saját költségükön az érdekelt birtokosok kötelesek teljesíteni. A földmivelésügyi miniszter azonban megengedheti, hogy a m. kir. állami erdőhivatal a költségek megtérítése ellenében a birtokosok feladatát képező egyes, vagy összes teendők teljesítését is elvállalja.

14. §.

Az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők és kopár területek birtokosai kötelesek az 1879. évi XXXI. törvénycikk 22., 37., 38. és 50. §-ai szerint alkalmazott erdőörök és az erdőőrzésnél alkalmazott segédszemélyzet részére, a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatásával, szolgálati és fegyelmi szabályokat alkotni és azokat a jelen törvény életbe léptetésétől számított hat hónapon belül jóváhagyás végett a közigazgatási bizottsághoz beterjeszteni; kötelesek továbbá a kötelességeiket nem teljesítő erdőörök és segédszemélyzet ellen a jóváhagyott fegyelmi szabályokat szigorúan alkalmazni.

Ha a birtokosok ezen kötelességeiknek eleget nem tesznek, a szolgálati és fegyelmi szabályokat, a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatásával, a közigazgatási bizottság állapítja meg, illetőleg a kötelességeiket megszegő erdőörök és segédszemélyzettel szemben alkalmazandó fegyelmi eljárás iránt, a m. kir. állami erdőhivatal panaszára, a közigazgatási bizottság intézkedik.

A fegyelmi büntetésképen kirótt pénzbürséget a birtokos az elmarasztalttól beszedni és az «Országos erdei alap» javára a járási főszolgabírónak átszolgáltatni köteles.

15. §.

A m. kir. állami erdőhivatal jelen törvényben meghatározott teendőit a fenálló törvények és szabályok, az érvényben levő gazdasági üzemtervek és a birtokosokhoz esetről-esetre kiadott külön hatósági rendeletek részletes intézkedéseinek megfelelően teljesíti; ezen korlátokon belül az érdekelt birtokosok kívánságát figyelembe venni tartozik.

16. §.

A hatóságok a birtokosokhoz intézett rendeleteiket, a mennyiben azok végrehajtásánál a m. kir. állami erdőhivatalnak közreműködni kell, a m. kir. állami erdőhivatallal is közölni tartoznak.

17. §.

A m. kir. állami erdőhivatal által kezelt erdők és kopár területek birtokosai kötelesek meghatalmazottat kijelölni, ki őket a m. kir. állami erdőhivatallal szemben képviseli.

IV. Fejezet.

A m. kir. állami erdőhivatal költségeiről.

18. §.

A m. kir. állami erdőhivatal közegei részére a 11. §-ban felsorolt teendők teljesítésekor szükséges kézi munkaerőt, anyagokat és szereket, továbbá a község határán belül szükséges fuvar és, ha a munkálatok egy napnál tovább tartanak, az elszállásoláshoz szükséges helyiséget az a birtokos, illetőleg azok a birtokosok kötelesek szolgáltatni, a kinek, illetőleg a kiknek erdeje érdekében a munkálatok teljesítettnek.

19. §.

A m. kir. állami erdőhivatalnak a 18. §-ban nem említett összes egyéb szükségleteit az állam fedezi; az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők és kopár területek birtokosai azonban az államnak kezelési költség címén törvényhatóságokonkint évi átalányt fizetnek.

Az évi átalányt, a m. kir. állami erdőhivatal költségeihez mérten, a közigazgatási bizottság meghallgatásával 5 évről — 5 évre a földmivelésügyi minster állapítja meg, a megállapításnál azonban a földmivelésügyi minster figyelembe venni tartozik, hogy a m. kir. állami erdőhivatal a 12. §. szerint olyan teendőket is teljesíteni

köteles, a melyekkel járó költségek az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők és kopár területek birtokosait nem illetik.

Az ekként megállapított évi átalány az első 5 évben kat. holdanként átlagosan nem lehet nagyobb annál az összegnél, melyet az egyes vármegyékben a szerződés alapján állami kezelésbe vett erdők, illetőleg az eddig alkalmazott közös erdőtisztek által kezelt erdők birtokosai az állami, illetőleg a közös kezelés költségei czimén a jelen törvény életbe lépését megelőző évben kat. holdanként átlag fizetni tartoztak.

A m. kir. állami erdőhivatalok szükségleteit és a birtokosok által fizetendő évi átalányokat a földmivelésügyi minister az állami költségvetésben törvényhatóságoknál irányozza elő.

20. §.

A földmivelésügyi minister által megállapított évi átalányból az egyes birtokosokra eső évi járulékokat az erdők, illetőleg a kopár területek terjedelme alapján és egyszersmind azok jövedelmezőségének is figyelembe vételével a közigazgatási bizottság veti ki és tartja nyilván.

21. §.

A 20. §. szerint kivetett legmagasabb évi járuléknak egy kataszteri holdra eső összege nem lehet nagyobb, mint a 20. §. szerint ugyanazon törvényhatóságban kivetett legalacsonyabb évi járulék egy kataszteri holdra eső összegének háromszorosa.

22. §.

A közigazgatási bizottságnak az évi járulékok kivétele tárgyában hozott határozata ellen, továbbá a kivett járulékok beszedésénél és behajtásánál követett eljárás ellen, a közigazgatási bírósághoz panasznak van helye. A panasz a határozat végrehajtását nem függeszti fel.

23. §.

A véderdők és kopár területek birtokosait a földmivelésügyi minister, a közigazgatási bizottság meghallgatása után, a kivett évi járulék megfizetésének kötelezettsége alól meghatározott időre részben, vagy — kivételes indokok alapján — egészen felmentheti. Az ekként elengedett évi járulékok a 19. §. szerint megállapított évi átalányból leszámíttatnak.

24. §.

Az évi járulékok a közadók módjára hajtatnak be.

MÁSODIK CZIM.

A közbirtokosságok és a volt úrbéresek osztatlan tulajdonában lévő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról.

25. §.

A közbirtokosságok és a volt úrbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyeit, a jelen törvény értelmében készült szabályzat szerint, a közös birtokosok gyűlése intézi.

A közös birtokosok gyűlésének határozatait a közös birtokosok által választott elnök és végrehajtó közegek (választmány, erdőgazda, pénztárnok stb.) hajtják végre.

A közös birtokosok gyűlésének jogában áll a jelen törvényben meghatározott hatáskörének egy részét a szabályzatban az elnökre és a végrehajtó közegekre bizni.

26. §.

A közös birtokosok gyűlését a bírósággal, a közigazgatási hatósággal és, amennyiben a közösen használt erdő és kopár terület állami kezelés alatt van, a m. kir. állami erdőhivatallal szemben az elnök képviseli. Kivételes esetekben a közös birtokosok képviselétével e végből választott külön közös meghatalmazott is megbízható.

27. §.

A közös birtokosok gyűlését az elnök hívja össze.

Összehívandó a szabályzatban meghatározott időben s azonkívül valahányszor az összehívásnak szüksége beáll, vagy a közös birtokosoknak fejenként számított egytized része, az ok bejelentésével, kívánja.

A gyűlés napja a tárgyalás alá kerülő ügyek kitüntetésével legalább 15 nappal előre kihirdetés által közhirrre teendő.

A jelen törvény értelmében készült szabályzat megállapíthatja, hogy a közhirrététel a kihirdetésen kívül más módon is történjék.

A gyűlést az elnök vezeti, kivéve azt az esetet, ha a közigazgatási bizottság kiküldöttje jelen van; ebben az esetben a gyűlést a közigazgatási bizottság kiküldöttje vezeti.

A gyűlés határozatait az elnök mondja ki s ő gon-

doskodik arról, hogy a határozatok kihirdetessenek és végrehaj tassanak.

A hatósági határozatok végrehajtása iránt a gyűlés hatáskörébe nem utalt intézkedéseket az elnök teszi meg.

28. §.

A gyűlésen szavazásra a tényleges birtokosok jogosultak.

A határozatok hozatalánál, a mennyiben a jelen törvény másként nem intézkedik, a közös birtokosoknak az arányrészek szerint számított többsége dönt.

A gyűlésen meg nem jelentek úgy tekintendők, mint a kik a jelenlevők többségének határozatához hozzájárultak.

Fontosabb esetekben a közös birtokosoknak fejenként számított egynegyed része a határozat hozatalának felfüggesztését kívánhatja és a gyűlés vezetésére kivételesen hatósági kiküldöttet kérhet.

A mennyiben a közös birtokosok tulajdonát képező erdő és kopár terület állami kezelés alatt áll, a közös birtokosok gyűlésén a m. kir. állami erdőhivatal közgei is részt vehetnek, de szavazati joggal nem birnak.

29. §.

A szavazásra jogosultakról az arányrészek kitüntetésével jegyzék vezetendő.

Ha az arányrészek egyáltalában meg nem állapíthatók, a jogosultak fejenként egyenlő arányban gyakorolják szavazati jogukat mindaddig, míg a jogosultság aránya biróilag meg nem állapíttatik.

Ha valakinek a közös erdő és kopár terület használatához való joga vagy jogosultságának aránya kétséges, addig a míg a vitás kérdés biróilag eldöntetik, az illetőnek a szavazásra jogosultak jegyzékébe való felvétele felett a közös birtokosok gyűlése határoz.

Ezen határozat meghozatalában az érdekelt szavazatával részt nem vehet.

30. §.

A közös birtokosok gyűlésének jelen törvényben meghatározott hatásköre a közösen használt erdők és kopár területek állagának elidegenítésére, egyénenként való felosztására és megterhelésére nem terjed ki.

Ez a rendelkezés azonban nem zárja ki azt, hogy a közös birtokosok gyűlése a határjelek kijavítása és igazítása körül felmerülő vitás kérdések elintézése végett a szükséges intézkedéseket megtehesse.

31. §.

A közösen használt erdők és kopár területek jövedelme, a mennyiben az a gazdasági üzemterv szerint kihasználható terményekből és egyéb rendes haszonvételekből származott, a közös terhek és költségek fedezése után a jogosultak között a jogosultság arányában felosztandó.

Ha azonban a közösen használt erdőkben és kopár területeken a gazdasági üzemtervtől eltérő rendkívüli használatok gyakoroltattak, a földmivelésügyi minister elrendelheti, hogy a rendkívüli használatból befolyó jövedelem gazdasági beruházásokra, ingatlan birtok vásárlására, vagy adósságok törlesztésére fordíttassék, vagy pedig a közös terhek és költségek fedezésére gyümölcsözőleg helyeztessék el.

32. §.

Ha a közösen használt erdők és kopár területek jövedelméből a közös terheket és költségeket nem lehet fedezni, a közös birtokosok gyűlése a közös terhek és költségek fedezésére járulékot vethet ki, vagy pedig a közös munkával teljesíthető gazdasági teendőknek természetben való lerovását határozhatja el.

33. §.

A kivetett járulékok a közadók módjára szedetnek, illetőleg hajtatnak be; de külön számolandók el és a közös birtokosok pénztárának szolgáltatandók át; a közös birtokosok gyűlésének azonban jogában áll a járulékokat saját végrehajtó közegei által is beszedetni.

A természetben lerovandó közös munkát a közös birtokosok a jogosultság arányában teljesítik. A közös munka a közös birtokosok gyűlése által meghatározandó pénzértékben megváltható, illetőleg a munka nem teljesítése esetében annak pénzértéke a járulékok módjára behajtható.

34. §.

A közös birtokosok határozata szerint eladás útján értékesítendő fatermékek mennyisége és értéke, a mennyiben az erdő állami kezelés alatt van, a m. kir. állami erdőhivatal becslése alapján, más esetekben pedig az erdő kezelésével megbízott erdőtiszt becslése alapján, az eladás előtt pontosan megállapítandó és szintén az eladás előtt meghatározandók az értékesítés egyéb feltételei is.

35. §.

A jelen törvény értelmében alkotott szabályzat megállapíthatja, hogy a helybeli lakosság fogyasztására szánt fatermékek, kis részletekben, árszabály szerint értékesíthetnek.

Az árszabályt a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg a kezeléssel megbízott erdőtiszt javaslata alapján, évről-évre, a közös birtokosok gyűlése állapítja meg.

36. §.

Az eladásra szánt fatermékeknek az a része, mely a 35. §-ban megállapított módon nem értékesíthető: nyilvános árverésen adandó el.

Kivételnek csak akkor van helye, ha valamely más értékesítési mód alkalmazását a szavazásra jogosult összes közös birtokosoknak legalább háromnegyed része határozza el.

Ezen határozatnál a szavazatok fejenként számítatnak, a háromnegyed rész többségbe pedig a távollevők szavazatai nem tudhatók be.

2000 koronánál nagyobb becsértéket képviselő fakészlet nyilvános árverésen kívül csak a közigazgatási bizottság jóváhagyásával adható el.

37. §.

Az árverési és szerződési feltételeknek és ezek kihirdetése módjának megállapításában, a kihirdetés végrehajtásának ellenőrzésében és az árverésen a közigazgatási bizottság kiküldöttje is közreműködhetik, ha pedig a szavazásra jogosult összes közös birtokosoknak fejenként számítva legalább egynegyed része kívánja, közreműködni tartozik.

Az árverés napja és feltételei legalább 15 nappal előre kihirdetendők.

38. §.

Ha a becsérték az első árverésen nem éretik el, második árverés hirdetendő s csak akkor, ha a becsérték a második árverésen sem éretik el, fogadható el a becsértéknél kisebb ajánlat. Ha a becsérték 2000 koronát meghaladott, a becsértéknél kisebb ajánlatot a közös birtokosok gyűlése csak a jelenlevő szavazásra jogosult közös birtokosok szavazatának háromnegyed részével fogadhat el. Ezen határozatnál a szavazatok és a többség a 36. §. harmadik bekezdése szerint számítandók.

39. §.

Ha a becsérték 2000 koronánál nagyobb, a közös birtokosok kötelesek az árverési hirdetményt a közigazgatási bizottságnak beterjeszteni; a közigazgatási bizottságnak pedig jogában áll az árverést megelőzőleg, vagy az árverés után nyolcz napon belül elrendelni, hogy az árverésre vonatkozó iratok az árverés befejezése után az árverési eljárás hivatalból való felülvizsgálása végett hozzá beterjesztessenek. A közigazgatási bizottság az árverési eljárás felülvizsgálása alapján hozott határozatát az iratok beterjesztésétől számított 30 napon belül a közös birtokosok gyűlésével közölni tartozik; ha ezen idő alatt a közigazgatási bizottság nem intézkedik, az árverés következtében szükséges további intézkedések megtehetők.

40. §.

Az elnököt és a 25. §-ban említett többi közegeket a közös birtokosok a 27. §. értelmében összehívott gyűlésen a határozatok hozatalára megszabott módon választják. A megválasztott elnök 8 nap alatt a közigazgatási bizottságnak bejelentendő.

Ha a közös birtokosok az elnököt és a 25. §-ban említett közegeket megválasztani és az elnököt bejelenteni elmulasztják, a közigazgatási bizottság a közös birtokosokat a választás megejtése végett gyűlésre hívja össze; ha pedig a választás ekkor sem sikerül, elnökül és végrehajtó közegekkül a szabályzatban megállapított hatáskörrel, ideiglenesen, arra alkalmas közös birtokosokat, vagy szükség esetében a közös birtokosok körén kívül álló más alkalmas egyéneket rendel ki.

41. §.

Ha a közös birtokosok az elnök által összehívott gyűlésen meg nem jelennek, vagy a tárgyalásra kitűzött ügyekben határozatot nem hoznak, vagy ha a közigazgatási bizottság jogerőre emelkedett határozatainak végrehajtása iránt a gyűlés hatáskörébe tartozó intézkedéseket meg nem teszik, a közigazgatási bizottságnak jogában áll a gyűlés hatáskörét ideiglenesen az elnökre ruházni.

42. §.

Ha az elnök a 25., 26., 27. és 41. §-okban meghatározott kötelességeit nem teljesíti, a közigazgatási bizottságnak jogában áll őt tisztétől elmozdítani és a közös birtokosok gyűlését új elnök választására felhívni.

43. §.

A közös birtokosok, addig is, a míg a végleges szervezkedés megtörténhetik (48. §.), kötelesek a jelen törvény életbelépésétől számított két hónap alatt elnököt választani, vagy a mennyiben elnökük már van, azt a jelen törvényben meghatározott elnöki hatáskör gyakorlására meghatalmazni és a megválasztott, illetőleg meghatalmazott elnököt a közigazgatási bizottságnak bejelenteni.

Ha a közös birtokosok ezen kötelességüknek elege nem tesznek, a 40. §. második bekezdésében meghatározott jogkövetkezmények állanak be.

44. §.

A 25. §-ban említett szabályzatot a közös birtokosok a 27. §. értelmében összehívott gyűlésen a határozatok hozatalára megszabott módon állapítják meg.

A szabályzatban az erdő és kopár terület szabatos megjelölésén kívül meg kell állapítani:

a) a közös birtokosok gyűlésének szervezetét és hatáskörét;

b) az elnök hatáskörét;

c) a közös birtokosok határozatainak végrehajtására hivatott közegek jogait és kötelességeit;

d) az alkalmazottak felfogadásának és alkalmazásának módját és feltételeit, valamint az alkalmazottak szolgálati utasítását;

e) azon rendszabályokat, a melyek a jelen §. b), c) és d) pontjaiban felsoroltak ellen kötelességmulasztás, vagy szabálytalan eljárás esetében az ügyvitel akadálytalan menetének biztosítása végett alkalmazandók;

f) az erdei termékek és más haszonvételek értékesítésének szabályait;

g) a közös költségek kivetésének és beszédésének módját;

h) az anyag- és pénzkezelés szabályait;

i) az erdei haszonvételek természetben való gyakorlásának és a készpénzben befolyó jövedelem felosztásának szabályait.

A szabályzat ezen intézkedései a 25.—43. §-okban foglalt rendelkezésektől nem térhetnek el.

45. §.

A közös birtokosok kötelesek a jelen törvény életbelépésétől számított egy éven belül a szavazásra jogosultak jegyzékét összeállítani és a szabályzatot megállá-

pitani s a jegyzéket két példányban, a szabályzatot pedig három példányban a közigazgatási bizottsághoz beterjeszteni.

A jegyzék összeállításánál és a szabályzat megállapításánál a közigazgatási bizottság kiküldöttje is közreműködik.

46. §.

A szavazásra jogosultak beterjesztett jegyzékét a közigazgatási bizottság csak a netalán beadott panaszokra való tekintettel veszi bírálat alá. Panasz esetében a vitás kérdést az eddigi gyakorlatnak megfelelően dönti el s ezen határozatához képest a netalán szükséges kiigazításokat a jegyzék mindkét példányán megteszi.

A szabályzatot a közigazgatási bizottság, a m.kir. állami erdőhivatal és a kir. erdőfelügyelőség meghallgatásával, saját véleménye kíséretében a földmivelésügyi miniszterhez terjeszti fel.

A földmivelésügyi miniszter a felterjesztett szabályzatnak törvénybe, vagy rendeletbe ütköző intézkedéseit megváltoztatja; más hiányok esetében pedig, záros határidő kitűzésével, a szabályzat módosítását, vagy új szabályzat készítését rendelheti el.

A változatlanul hagyott, vagy kiigazított jegyzéknek és a földmivelésügyi miniszter által jóváhagyott szabályzatnak egyik példányát a közigazgatási bizottság visszatartja, másik példányát pedig az elnöknek leküldi.

47. §.

Ha a közös birtokosok a szavazásra jogosultak jegyzékét, vagy a szabályzatot a 45. §-ban meghatározott, illetőleg a földmivelésügyi miniszter által a 46. §. alapján kitűzött határidőn belül be nem terjesztik, a szavazásra jogosultak jegyzékének összeállítása iránt ideiglenesen a közigazgatási bizottság intézkedik, a szabályzatot pedig, a közigazgatási bizottság javaslata alapján, ideiglenesen a földmivelésügyi miniszter állapítja meg.

48. §.

A szavazásra jogosultak jegyzéke és a jóváhagyott, illetőleg megállapított szabályzat a földmivelésügyi miniszternek a jóváhagyásra vonatkozó határozatával együtt a leérkezéstől számított 15 napon belül kihirdetendő. Ha a földmivelésügyi miniszternek a szabályzat jóváhagyására, illetőleg megállapítására vonatkozó határozata ellen 15 napon belül panasz nem adatik be, vagy ha a netalán

beadott panasz elintézését nyert, a szabályzat 30 napon belül a közös birtokosoknak e végből összehívott gyűlésén életbe léptetendő.

A szabályzat életbeléptetésével a 43. §. szerint bejelentett, illetőleg kirendelt elnök és a közös birtokosok által addig alkalmazott végrehajtó közegek működése megszűnik s a közös birtokosok kötelesek a szabályzat életbeléptetése végett összehívott gyűlésen elnököt és végrehajtó közegeket választani és a végleges szervezkedés tekintetében szükséges egyéb intézkedéseket is megtenni.

Ha a közös birtokosok a jelen §. második bekezdésében említett kötelességüknek eleget nem tesznek, a 40. §. második bekezdésében meghatározott jogkövetkezmények állanak be.

49. §.

A telekkönyvben fel kell jegyezni, hogy a 25. §. hatálya alá tartozó erdő és kopár terület közös használatát a jelen törvény értelmében alkotott szabályzat rendezi.

A közigazgatási bizottság a szabályzatnak egy hiteles példányát, a 46. §. utolsó bekezdésében említett intézkedésével egyidejűleg, telekkönyvi feljegyzés végett a telekkönyvi hatóságnak hivatalból megküldi.

A telekkönyvi feljegyzés és a feljegyzés törlése tárgyában követendő eljárást az igazságügyi minster rendeletileg szabályozza.

50. §.

A jóváhagyott, illetőleg megállapított szabályzatnak módosítására, vagy egészen új szabályzattal való helyettesítésére a 44. §-t kell alkalmazni és a módosított, illetőleg az új szabályzatot három példányban be kell terjeszteni a közigazgatási bizottsághoz, mely a 46. §-nak a szabályzatra vonatkozó rendelkezései szerint jár el.

A közigazgatási bizottság a módosított, illetőleg az új szabályzatnak egy hiteles példányát a telekkönyvi okiratgyűjteményben való elhelyezés végett a telekkönyvi hatóságnak hivatalból megküldi.

51. §.

Ha a jóváhagyott, illetőleg megállapított szabályzat a 25. §. hatálya alá tartozó valamely erdőre, vagy kopár területre akár azért, mert a közös birtokosok később szerezték, akár más oknál fogva nem terjed ki, a közös birtokosok kötelesek a közigazgatási bizottság által kitű-

zött záros határidő alatt az ilyen erdőre, vagy kopár területre a szabályzat hatályát kiterjeszteni és e részben a közigazgatási bizottság útján a földmivelésügyi miniszter jóváhagyását kieszközölni, vagy pedig az 50. §. első bekezdésében foglalt rendelkezések megtartása mellett külön szabályzatot alkotni.

Ha a közös birtokosok a jelen §-ban meghatározott köteleességüknek eleget nem tesznek, a szabályzat kiterjesztése, illetőleg az új szabályzat megállapítása iránt, a közigazgatási bizottság meghallgatásával, a földmivelésügyi miniszter intézkedik.

A 49. §. rendelkezéseit a jelen §. eseteiben megfelelően kell alkalmazni.

52. §.

A közigazgatási bizottság kiküldetésekre szükség esetében a m. kir. állami erdőhivatal közegeit is igénybe veheti.

53. §.

A hatósági kiküldetések költségei abban az esetben, ha a kiküldetés a közös birtokosok kérelmére történt, vagy a közös birtokosok mulasztása folytán vált szükségessé: az érdekelt közös birtokosokat terhelik és a közadók módjára hajtatnak be.

54. §.

A közös birtokosok gyűlésének határozatai ellen, a határozat kihirdetésétől számított 15 nap alatt, a közigazgatási bizottsághoz panasznak van helye.

Panaszszal élhet minden érdekelt fél és a közös birtokosok gyűlésének elnöke, habár nincs is érdekelve.

A közös birtokosok gyűlésének határozata ellen emelt panasz egymagában nem akadályozza a határozat végrehajtását, de a közigazgatási bizottság olyan esetekben, midőn a panasz érdemében azonnal nem határozhat, a megtámadott határozat végrehajtását előzetes intézkedéssel megtilthatja.

A kiküldetések iránti hatósági rendelkezések panasszal meg nem támadhatók. A kiküldött eljárása ellen azonban a közigazgatási bizottsághoz panasznak van helye.

A közigazgatási bizottság határozatai ellen, továbbá a földmivelésügyi miniszternek a 31., 46., 47. és 51. §-okban említett határozatai ellen a közigazgatási bírósághoz panasznak van helye.

55. §.

Azok a közös birtokosok, a kiknek a jelen törvény hatályba léptekor még nem volt a 25. §. hatálya alá tartozó erdejük vagy kopár területük és csak később jutnak ilyen erdő vagy kopár terület birtokába, szintén kötelesek a 25—54. §-okhoz alkalmazkodni, de reájuk nézve azokat a határidőket, melyek az idézett §-ok értelmében a jelen törvény hatályba léptétől számítandók, a közigazgatási bizottság által hozzájuk intézett felszólítástól kell számítani.

56. §.

Ha a 25. §. hatálya alá tartozó valamely erdő vagy kopár terület két vagy több törvényhatóság területén fekszik, a földmivelésügyi minister határozza meg azt, hogy a jelen törvény «Második czim»-ében említett közigazgatási teendőket melyik törvényhatóság közigazgatási bizottsága teljesítse.

HARMADIK CZIM.

Záróhatározatok.

57. §.

Az 1. és 2. §-okban említett erdők és kopár területek állami kezelése iránt a birtokosok és a földmivelésügyi minister között, illetőleg a birtokosok nevében a törvényhatóságok és a földmivelésügyi minister között létrejött szerződések határozatai helyébe a jelen törvény rendelkezései lépnek.

58. §.

A jelen törvény életbe lépése előtt az 1. és 2. §-okban említett erdők és kopár területek kezelésére szervezett erdőtisztai intézmények a magy. kir. állami erdőhivatalok szervezésével megszűnnek. A megszüntetett erdőtisztai intézményeknél az 1879. évi XXXI. törvénycikk 36. §-ában megszabott minősítéssel alkalmazott személyzetnek megfelelő alkalmazásáról, vagy végellátásáról az állam gondoskodik.

59. §.

A jelen törvényben szabályozott eljárással kapcsolatos beadványok és iratok bélyeg- és illetékmentesek. Ez a bélyeg- és illetékmentesség nem terjed ki a közös birtokosok és alkalmazottaik és más harmadik személyek közt létrejött jogügyletekre és a fatermékek nyilvános árverésénél felvett árverési jegyzőkönyvekre.

60. §.

A közigazgatási bizottságnak a jelen törvényben megállapított hatáskörét, az 54. §. első, harmadik és negyedik bekezdésében említett ügyeket kivéve, az 1879. évi XXXI. törvénycikk 26. §-ában említett háromtagu albizottság gyakorolja.

Az 54. §. első, harmadik és negyedik bekezdésében említett ügyekben, az előbbi bekezdésben említett albizottság meghallgatásával, maga a közigazgatási bizottság határoz.

A jelen §. első bekezdése szerint az ott említett albizottság hatásköréhez tartozó, de halasztást nem tűrő egyes esetekben, az albizottság előadójának meghallgatásával, az albizottság elnöke vagy helyettese saját felelősségére intézkedik, de intézkedését és azt, hogy miért nem tartotta az ülést bevárhatónak, a legközelebbi ülésnek bejelenteni tartozik.

61. §.

A földmivelésügyi minister felhatalmaztatik, hogy a jelen törvény végrehajtására vonatkozó rendeleteket kiadhassa, azokat módosíthassa, vagy hatályon kívül helyezhesse.

62. §.

Jelen törvény az 1890. évi. XIX. törvénycikk hatályát nem érinti.

63. §.

Fiume városát és kerületét illetőleg felhatalmaztatik a földmivelésügyi minister, hogy a jelen törvényt az ottani viszonyoknak megfelelőleg léptesse hatályba.

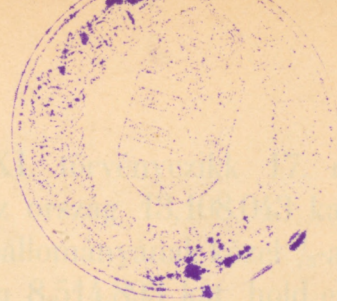
64. §.

Jelen törvény végrehajtásával a földmivelésügyi, belügyi és igazságügyi ministerek bizatnak meg.

65. §.

Jelen törvény életbelépésének idejét a földmivelésügyi minister rendelettel állapítja meg.

A. h. 2675 -

Indokolás

a községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt úrbéreszek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló törvényjavaslathoz.

A jelen törvényjavaslatban tervezett intézkedések az erdőgazdaság két megoldatlan kérdésének a rendezését célozzák.

A törvényjavaslat első czime tulajdonképpen az 1879. évi XXXI. törvénycikknek (az erdőtörvénynek) a kiegészítését képezi s mint ilyen, annak a nagyfontosságú intézkedésnek a végrehajtását kívánja biztosítani, a mely az idézett törvénycikk 21. §-ában kimondott rendelkezéssel ugyancsak az idézett törvénycikk 17. §-ában felsorolt erdőbirtokosokat (az államot, a törvényhatóságokat és községeket, az egyházi testületeket és egyházi személyeket, a köz- és magánalapítványokat, továbbá a hitbizományokat, közbirtokosságokat és volt úrbéreseket, valamint némely részvénytársulatokat) erdeik tervszerű kezelése céljából szakértő erdőtisztek tartására kötelezi.

Ezen főczélja mellett azonban a törvényjavaslat első czíme más fontos célok megvalósítását is lehetővé teszi. Módot nyújt nevezetesen a kormánynak arra, hogy a kopárok keletkezését megakadályozza, a meglevő kopár és vízmosásos területek beerdősítését pedig hathatósan felkarolja s továbbá, hogy a köz-igazgatás körében előforduló erdészeti teendők ellátására a törvényhatóságoknak megbízható állami szakközegeket bocsáthasson rendelkezésére.

A törvényjavaslat második czimében tervezett intézkedések ellenben azon rendezetlen

és káros állapotok megszüntetését czélozzák, a melyek a közbirtokosságok és a volt úrbéreszek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyeinek intézése körül jelenleg fenállanak.

Mint a törvényjavaslat czéljának ezen rövid ismertetéséből is kitűnik, az első és második czim-ben tervezett intézkedések nem állanak szerves összefüggésben egymással s inkább csak czélszerűségi szempontokból foglaltattak össze a belügyminister úr kívánsága folytán ennek a közös törvényjavaslatnak a keretébe, mely a harmadik czimben foglalt záróhatározatokkal nyer befejezést.

Czélszerűnek vélem tehát a javaslat megokolásául alább tisztelettel előadottakat a törvényjavaslat czímei szerint, elkülönítve terjeszteni elő.

ELSŐ CZIM.

Az erdők állami kezeléséről.

Miként már említeni szerencsém volt, a törvényjavaslat ezen czímének főczélja az, hogy az 1879. évi XXXI. törvénycikk 21. §-ának teljes végrehajtását biztosítsa s nevezetesen, hogy azoknak az erdőbirtokosoknak, kikre a törvény ezen szakaszának a hatálya kiterjed, minden körülmények között lehetővé tegye, hogy erdeik és kopár területeik kezelését aránytalan megterhelhetetés nélkül is szakértő és törvényes minősítéssel bíró erdőtisztek kezelésére bízassák.

Ezt a célt, meggyőződéseim szerint, csak az állami erdőkezelés szervezésével lehet elérni, az által t. i., ha az 1879. XXXI. törvénycikk 17. §-ának hatálya alá eső kisebb terjedelmű erdők kezelésével, a törvényjavaslatban tervezett módon, az állam bizatik meg. Mert, mint az eddig tett tapasztalatok kétségbe vonhatatlanul igazolják, az idézett szakasz hatálya alá eső erdők birtokosainak túlnyomó része nincs abban a helyzetben, hogy erdejének szakszerű kezeléséről az állam támogatása nélkül a törvény követelményének és saját érdekeinek megfelelően gondoskodhassék.

Az 1879. évi XXXI. törvénycikk 17. és 21. §-ának hatálya az ország 13,108.043 kat. holdból álló egész erdőállományának közel $\frac{2}{3}$ -ad részére, vagyis összesen 8,514.893 kat. hold erdőre terjed ki; ebből a jelentékeny területből azonban csak 4,181,322 kat. hold erdő képezi az államnak, hitbizományoknak s más olyan nagybirtokosoknak a tulajdonát, a kik vagyoni helyzetüknél és erdeik jövedelmezőségénél fogva az intensivebb gazdálkodás és a külön szakértő erdőtiszt-tartás költségeit megértetés nélkül elviselhetik.

A többi 4,333.571 kat. holdnyi része ellenben a szóban forgó erdőknek számos kisebb erdőbirtokos, jelesen 2 vármegye, 14 törvényhatósági joggal felruházott város, 40 rendezett tanácsú város, 1.693 község, 5.358 úrbéres közbirtokosság, 638 nemesi és egyéb közbirtokosság, 3.608 egyház és iskola, 17 kisebb hitbizomány és 105 részvénytársulat, magán erdőtársulat és magánvéderdő birtokos között vagyis mindössze 11.475 erdőbirtokos között oszlik meg.

Ezen külön birtokrészletek pedig kiterjedés tekintetében a következő csoportokba oszthatók:

500 kat. holdnál kisebb terjedelmű erdőbirtok van közöttük	10.296
500—1.000 kat. holdig terjedő erdőbirtok	524
1.000—2.000 " " " "	356
2.000—3.000 " " " "	122
3.000—4.000 " " " "	64
4.000—5.000 " " " "	28
5.000—6.000 " " " "	23
6.000—7.000 " " " "	9
7.000—8.000 " " " "	8
8.000—9.000 " " " "	10
9.000—10.000 " " " "	9 és
10.000 kat. holdat meghaladó	26

Mint ezen adatokból is látható tehát, az 1879. évi XXXI. törvénycikk 21. §-ának hatálya alá eső erdők nagyobb része valóban csekélyebb terjedelemmel bír, hogysem egy külön erdőtiszt költségeit megbirhatná. Kevés kivétellel még akkor sem lehetne ezeket a

kis terjedelmű birtokokat a külön erdőtiszt-tartás költségeivel megterhelni, ha általában véve a legjobb karban levő, legkedvezőbb fekvésű és a legjobban jövedelmező erdők közé tartoznának. Ámde a valóságban ezeknek az erdőknek a gazdasági és jövedelmezőségi viszonyai is többnyire igen kedvezőtlenek, úgy hogy közülök még az aránylag nagyobb terjedelműek jövedelme sem fedezhetné teljesen a külön kezelés költségeit.

Már az 1879. évi XXXI. törvénycikk életbe léptetésekor kitűnt, hogy ezeknek az erdőknek birtokosai legfeljebb csak úgy tehetnek eleget a törvény követelményeinek, ha közös erdőtiszt tartására egymással egyesülnek, de az egyesülést az érdekeltek magukra hagyva nem voltak képesek végrehajtani, s így mindjárt kezdetben a törvényhatóságoknak kellett az ügyet kezükbe venni.

A törvényhatóságok pedig ezt a nehéz kérdést akként oldották meg, hogy a földművelésügyi ministerium jóváhagyásával, az érdekelt erdőbirtokosokat vármegyéenként szövetkezetbe osztották be s ezek számára erdőtiszti szervezeteket létesítettek.

A tapasztalatok szerint azonban a legtöbb vármegyében ezek a szervezetek sem feleltek meg a czélnek, mert valamennyinek megvolt az a nagy hibája, hogy az alkalmazott személyzetnek, az amugy is szerény javadalmazás mellett, sem megfelelő előmenetelt, sem nyugdíjat nem biztosíthattak. Így pedig a szervezett állomásoknak már az első betöltése is nehézséggel járt, mert alkalmas pályázó kevés jelentkezővén, az állomások egy részét vagy betöltetlenül kellett hagyni, vagy pedig olyan egyéneket is alkalmazni kellett, akik sem képzettség, sem más tekintetekben nem voltak alkalmasak a rájuk váró feladatok sikeres betöltésére.

De a hol sikerült is a szervezetet életbe léptetni, ott is a személyzetnek épen a javarésze csak átmeneti alkalmazásnak tekintette szolgálatát s azt azonnal elhagyta, mihelyt az államnál, vagy más nagyobb erdőbirtokosnál

V. ö. jánis
bravó

oly állomást szerezhetett, a melyen saját és családjának jövőjét kellőképen biztosíthatta.

Ennek pedig az volt a következménye, hogy a folytonos személyváltozás miatt az erdőkezeléssel járó teendők ellátásában sem összefüggés, sem pedig rendszeresség nem volt elérhető.

Másfelől nagy hátrányuk volt a törvényhatóságok által létesített erdőtisztai szervezeteknek az is, hogy a rendszeres gazdasági tervek elkészítésének kérdését többnyire megoldatlanul hagyták, a mennyiben az alkalmazott erdőtiszteket nem kötelezték mindenütt arra, hogy az erdőkezelési teendők ellátásán kívül egyuttal az erdőrendezési munkálatokat is teljesítsék. Az erdőbirtokosoknak tehát sok vármegyében a kezelő erdőtiszt mellett még külön vállalkozókról is gondoskodniok kellett, a kik erdejükről a törvény által megkövetelt rendszeres gazdasági terveket külön díjazás mellett elkészítsék. S még így is gyakran megtörtént, hogy megbízhatatlan vállalkozók a kikötött díjazásért egészen használhatatlan munkálatokat készítettek, melyeket az erdőrendezési hatóságoknak átdolgozás végett több ízben is vissza kellett vetni.

Oly szervezetet tehát, a mely az erdőbirtokosok egyesülését és ennek célját tartósan biztosíthatta volna, maguk a törvényhatóságok sem voltak képesek létesíteni s ennek következtében az előbb említett bajok egyes vármegyékben már az 1879. évi XXXI. törvény-cikk életbe lépése után következő első években oly tarthatatlan állapotokat teremtettek, hogy a törvényhatóságoknak végül is a földmivelésiügyi ministeriumhoz kellett fordulniok azzal a kéréssel, hogy az általuk alkotott szövetkezetekhez tartozó erdőket, legalább arra az időre, a míg az erdőbirtokosok törvényes kötelezettségeiknek saját erejükből is képesek lesznek megfelelni, méltányos szerződési feltételek mellett az állam kezelésébe vegye át.

A földmivelésiügyi ministerium ezen kérelmek teljesítése elől — daczára annak, hogy a törvényhatóságok többnyire nem voltak képesek az erdőbirtokosok nevében akkora kezelési költségátalányokat biztosítani az államnak, a mennyi a kezelés költségeinek fedezé-

sére okvetetlenül szükséges volt — nem térhetett ki, mert a szóban forgó leginkább kis terjedelmű, de egészben véve közgazdasági szempontból igen nagy jelentőséggel bíró erdőknek, főképen a birtokosok szegénységére visszavezethető, rendszertelen és hiányos kezelése több esetben már maguknak az erdőknek fentartását is veszélyeztette.

Magasabb közgazdasági szempontokból tehát még áldozatok árán is megtörtént az átvétel, mihelyt a birtokosok a méltányosan megállapított kezelési költség átalányok megfizetésére szerződésileg kötelezettséget vállaltak.

Igy Csik vármegye birtokosainak erdei még az 1884. évben állami kezelésbe vétettek át; a következő években pedig évről-évre több és több erdőbirtokos kérte erdeinek állami kezelését, úgy, hogy az erre vonatkozólag megkötött szerződések alapján, ma már az ország 63 vármegyéje közül 38 vármegyének (nevezetesen: Arad, Árva, Bars, Bács-Bodrog, Borsod, Csik, Csongrád, Gömör és Kishont, Háromszék, Heves, Hont, Jász-Nagy-Kún-Szolnok, Maros-Torda, Máramaros, Moson, Nógrád, Nyitra, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kún, Pozsony, Sáros, Somogy, Sopron, Szepes, Szilág, Szolnok-Doboka, Temes, Tolna, Torda-Aranyos, Torontál, Trencsén, Turóc, Udvarhely, Ugocsa, Ung, Vas, Zala, Zemplén és Zólyom vármegyéknek) összes községi stb. erdei — szám szerint 7.798 erdőbirtok 1.998.413 kat. hold összes területtel —; továbbá az ország 25 városi törvényhatósága közül 7 törvényhatóságnak (ügymint: Baja, Pancsova, Szabadka, Szeged, Temesvár, Ujvidék és Versecz városoknak) erdei — 19.589 kat. holdnyi összes területtel — szerződéses alapon az állam által kezeltetnek.

Sőt ezeken kívül az állam által kezeltetnek még Brassó vármegyében a «hétfalusi» erdők (10 erdőbirtok 35.146 kat. holdnyi területtel); — Besztercze-Naszód vármegyében a «volt naszódvidéki» erdők (52 erdőbirtok 283.385 kat. holdnyi területtel); — és Krassó-Szörény vármegyében a volt urbéresek és a «volt 14. számú szerbbánati határőrezred»

községeiből alakult vagyonközség tulajdonát képező erdők is (18 erdőbirtok, 39.385 kat. holdnyi területtel).

Csanád, Fejér és Komárom vármegyékben pedig szintén megvannak már kötve a szerződések, úgy, hogy az állami kezelés ezen vármegyékben (51 erdőbirtokon, 7.156 kat. holdon) még ez év folyamán életbe léptethető lesz.

Jelenleg tehát csupán 21 olyan vármegye van az országban (3.539 erdőbirtok, 1.950.797 kat. holdnyi összes területtel), a hol a törvényhatóságok által kezdetben létesített erdőtiszti szervezetek még fenállanak; de 9 vármegyének birtokosai már ezek közül is lépéseket tettek az állami erdőkezelés életbe léptetése iránt s csak a költségek körül felmerült nehézségeknek lehet tulajdonítani, hogy e tekintetben végleges megállapodások még nem jöttek létre.

Az erdőtörvény 21. §-ának hatálya alá eső, fentebb említett 11.475 kisebb terjedelmű erdőbirtok közül tehát ma már 7.936 erdőbirtok az állam által kezeltetik.

Már maga ez a körülmény, t. i. hogy az erdőtörvény 17. §-a alá eső kisebb erdőbirtokoknak több mint $\frac{2}{3}$ -ad része önszántából az államra bízta erdejének kezelését, kétségtelenül azt bizonyítja, hogy az 1879. évi XXXI. törvénycikk 21. §-ában foglalt nagyfotosságú intézkedés teljesen és sikeresen csakis a községi stb. kisebb kiterjedésű és csekélyebb jövedelmezőségű erdők állami kezelése mellett hajtható végre.

De bizonyosságot szolgáltat ez a körülmény arra is, hogy a törvényjavaslat az állami erdőkezelés szervezésével tulajdonképpen csak egy már meglevő, az életben jól bevált intézményt iktat törvénybe. Erre azonban most már tényleg el is jött az idő, mert az állami erdőkezelés intézményét az eddigi szerződéses alapon továbbra is fentartani és kiterjeszteni már csak azért sem lehet, mert, a mint a tapasztalat mutatja, a törvényhatóságok nem képesek a szerződésekben megállapított kezelési átalányokat pontosan behajtani, úgy hogy a

9-0-0-
erősen
járnak

hátrálékok folytonosan szaporodnak, s helyenkint már is nagy összegre nőttek.

De ha ezt a pénzügyi szempontot figyelmen kívül lehetne is hagyni, kétségtelen, hogy egy olyan intézményt, melyre az egész országban szükség van, kellőleg kifejleszteni és az életben meggyökereztetni nem lehet addig, míg az csak hosszabb-rövidebb időre szóló, felmondható szerződésre és nem törvényre van alapítva.

Egyébiránt az állami kezelésnek ezen törvényjavaslatban megállapított szervezete lényeges részeiben teljesen megegyezik a szerződéses alapon már évek óta életbe léptetett állami kezeléssel s a birtokosoknak az állami kezelésbe vett erdők állagával és hasznaival való szabad rendelkezési jogát ép úgy nem fogja érinteni, a mint nem érinti azt a szerződéses alapon jelenleg fennálló szervezet. De más tekintetben sem tartalmaz a törvényjavaslat olyan intézkedéseket, a melyek a birtokosok jogainak önkényes és céltalan korlátozását foglalnék magukban.

Azoknak a birtokosoknak ugyan, a kikre a törvény hatálya ki fog terjedni, le kell mondaniok arról a jogukról, hogy a kezeléssel megbízott erdőtiszteket maguk választhassák meg, s azt sem követelhetik meg a kirendelt erdőtisztektől, hogy akaratuknak feltétlenül engedelmeskedjenek, mert ezeknek mint állami közegeknek feladataikat első sorban a törvények, szabályok és a felettes hatóságok rendelkezései szerint kell teljesíteniök s a birtokosok kívánságait csak ezen korlátokon belül kötelesek figyelembe venni; de ez a lemondás a birtokosok részéről egyfelől elkerülhetetlenül szükséges, mert az állam különben nem vállalhatná magára a törvényjavaslatban rá ruházott teendők teljesítését, s másfelől oly minimalis áldozat azzal a nagy előnnyel szemben, melyet az állami kezelés az eddigi tapasztalatok szerint is nyújt, hogy azt a birtokosok minden nehézség nélkül meghozhatják.

Egyébiránt a birtokosok ezen jogukról kevés kivétellel már akkor lemondtak, mikor a fentebb említett közös erdőtisztai intézmények

szervezésével a törvényhatóságokat bízták meg. A közös erdőtiszteket ugyanis nem a birtokosok választották, hanem a közigazgatási bizottságok nevezték ki.

Másfelől azt is ki kell emelnem, hogy az állami erdőkezelés a törvényjavaslat szerint csak a kis- és nagy-községek és a volt úrbéreszek tulajdonában levő erdőkre lesz feltétlenül kötelező s ezekre is azért, mert a községek és volt úrbéreszek erdei úgyszólván kivétel nélkül mind oly csekély terjedelműek, hogy jövedelmükből külön erdőtisztet tartani nem lehet.

A törvényhatóságokra és rendezett tanácsú városokra ellenben, melyek között már olyanok is vannak, a melyek tekintélyes és aránylag jól jövedelmező erdővagyonnal bírnak, az állami erdőkezelés csak feltételesen, nevezetesen csak abban az esetben lesz kötelező, ha erdeik jövedelmezősége a külön erdőtiszt tartását nem engedi meg.

S hasonlóképen az 1879. évi XXXI. törvénycikk 21. §-ának hatálya alá eső többi birtokosok is, úgymint: az egyházi testületek és egyházi személyek, a köz- és magán-alapítványok, a hitbizományok, a közbirtokosságok és a részvénytársulatok is csak feltételesen, t. i. csak akkor lesznek kötelesek erdeiket az állam kezelésébe átadni, ha az 1879. évi XXXI. törvénycikk 21. §-ában meghatározott köteletségüknek, a megalkotandó törvény életbe lépésétől számított 6 hónap alatt eleget nem tesznek.

Önként értetik azonban, hogy az állami erdőkezelés, az előbbi két bekezdésben említett erdőbirtokosok közül azokra, a kik erdeik kezelését szerződés alapján az államnak már átadták, legalább az első 10 év leteltéig (7. §.) kivétel nélkül kötelező marad.

Az állami erdőkezelés teendőit, a törvényjavaslat szerint, a földmivelésügyi miniszternek alárendelt m. kir. állami erdőhivatalok és ezeknek alárendelt m. kir. járási erdőgondnokságok fogják ellátni.

A m. kir. állami erdőhivatalok működési körébe — a törvényjavaslat szerint — első sorban az 1879. évi XXXI. törvénycikk

17. §-ának hatálya alá tartozó erdőbirtokok fognak tartozni; de, miután az állami erdőkezelésnek a törvényjavaslat szerint tervezett szervezete az idézett szakasz alá tartozó erdők kezelésén kívül más közérdekű erdészeti feladatok sikeres megoldására is módot nyújt: ugyancsak a m. kir. állami erdőhivatalok fogják teljesíteni a kezeléssel járó munkálatokat azon magán véderdőkön és magán kopár területeken is, a melyeket a földmivelésügyi minister, a birtokosok kérelmére ügykörükbe utal; és végül a m. kir. állami erdőhivatalok fogják ellátni — azon törvényhatóságokban, a melyek területére működésük kiterjed — a közigazgatás körében előforduló erdészeti szakteendőket is.

Az állami erdőkezelés költségeit, miként jelenleg, a törvényjavaslat szerint is az állam fogja viselni; a kiadások megtérítéseül azonban az erdőbirtokosok a földmivelésügyi minister által, törvényhatóságokként, 5 évről-5 évre megállapított évi kezelési átalányösszeget lesznek kötelesek fizetni, mely átalányot azután úgy, mint jelenleg is történik, a közigazgatási bizottságok fogják kivetni az egyes erdőbirtokosokra. A különbség e tekintetben csak az lesz, hogy az évi járulékok nem csupán az erdők és kopár területek kiterjedése arányában fognak kivettetni, — mint eddig történt, — hanem a kivetésnél a jövedelmezőség is figyelembe fog vétetni, a mi nem csak méltányos, de igazságos is, mert a jobban jövedelmező erdők rendszerint több munkát is adnak a kezelő erdőtiszteknek. Ezen kívül a törvényjavaslat szerint a behajtásról nem a törvényhatóságok fognak gondoskodni, hanem ez a közsadók módjára fog történni.

Szigorúan az állam pénzügyi szempontjaiból kiindulva a törvényjavaslatnak a költségre vonatkozó intézkedéseit úgy kellett volna megállapítani, hogy a törvényhozás az állami költségvetés megállapításakor az állami erdőkezelés költségeinek teljes megtérítését is követelhesse az érdekelt birtokosoktól. Ezt a javaslat az első 5 év után nem is zárja ki, de az első átmeneti időszakot illető-

leg kötelességemnek tartom megemlíteni, hogy az itt szóban forgó erdők birtokosainak anyagi helyzete ma még olyan, hogy az összes költségeket kivetni a birtokosokra egy ideig nem volna méltányos, sőt egyes vármegyékben nem is volna lehetséges. Ezért a javaslat az első 5 éves időszakra nézve úgy intézkedik, hogy a földmivelésügyi minister által megállapított kezelési átalány ezen idő alatt a birtokosokra vármegyénként területaránylag nem róhat nagyobb terhet, mint a mekkorát a szerződés alapján állami kezelésbe vett erdők, ott pedig, a hol az állami kezelésbe vétel még nem történt meg, a közös kezelés alatt álló erdők birtokosai a törvény életbe lépése előtti évben viseltek.

A jelenleg állami kezelés alatt álló erdők birtokosaival szemben egyébiránt a terheket nem is lehetne igazságosan egyelőre emelni, mert ez ellentétben állana a megkötött szerződésekkel. Ha azonban ezekkel szemben a jelenlegi statusquo tartatik fenn, a többi birtokossal szemben sem volna méltányos más állaspontra helyezkedni.

Igaz ugyan, hogy ilyen módon a törvényjavaslat életbeléptetése egyelőre az államra is terheket fog róni, de az állam által hozandó anyagi áldozat, mint alább kimutatni szerencsém lesz, aránylag nem oly nagy, hogy a miatt az itt szóban forgó fontos feladatok megoldását elhalasztani lehetne.

Ez a lényege a törvényjavaslat első címének. A részletekre vonatkozólag a következőkel van szerencsém tisztelettel előterjeszteni.

I. FEJEZET.

Általános rendelkezések.

Ez a fejezet az állami kezelés tárgyát képező erdőket s továbbá az állami kezelés életbeléptetésének és megszüntetésének feltételeit határozza meg.

Ezenkívül az állami kezelés célja és hatásköre tekintetében felmerülhető félreértések és aggályok megszüntetése céljából előre is jelzi (az 4. §. bevezetésében), hogy az állam a keze-

lés átvételével csupán azoknak a szakteendőknek ellátásáról kíván gondoskodni, a melyeket az erdőtörvény (1879. XXXI. t. cz.) 24. §-a értelmében a rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezelt erdőkben szakértő erdőtiszteknek kell végezni; az 5. §-ban pedig egyenesen is biztosítja az érdekelteket arról, hogy az állami kezelés a birtokosok jogát az állami kezelésbe vett erdők és kopár területek állagával és hasznaival való rendelkezés tekintetében nem érinti.

1—2. §§.

Az 1. §. azokat az erdőket és kopár területeket sorolja fel, a melyeket a birtokosok a §. egyes pontjaiban meghatározott feltételek esetében az állam kezelésébe átadni kötelesek; a 2. §. pedig azokat foglalja magában, a melyeket a földmivelésügyi miniszter a birtokosok kérelmére az államkezelésébe átvehet.

A részletes intézkedések megállapításánál először is azt tartottam szem előtt, hogy az állami kezelés általában véve csak olyan birtokosokra legyen kötelező, a kiket az erdőtörvény különben is szakértő erdőtisztek alkalmazására kötelez, de ezekre is csak feltételesen, t. i. arra az esetre, ha ezen utóbb említett kötelességüknek nem képesek vagy nem akarnak megfelelni.

E mellett azonban figyelemmel voltam arra is, hogy viszont az állam is csak olyan erdők és kopár területek kezelésének az átvételére köteleztessék, a melyeknél egyfelől az állam segítségét a birtokosok magánérdekén kívül a közérdekek is indokoltta teszik, s a melyeknél másfelől az állam kötelességeit a birtokossal szemben és a birtokos jogait az állammal szemben határozottan és félreérthetetlenül megállapítani lehet.

Az utóbbi szempontból kiindulva tehát az állam által kezelendő és kezelhető erdők és kopár területek közé csak olyan erdőket vettem fel, a melyek az erdőtörvény 17. §-ának hatálya alá tartoznak s ennek értelmében hatóságilag jóváhagyott rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezelendők, vagy pedig a melyekre az erdőtörvény most idézett §-ának a hatályát

a fenforgó közérdekekre való tekintettel a jelen törvényjavaslattal utólagosan kiterjeszteni lehet.

Az 1. §. *a)–d)* pontjai a fentebb első-sorban említett elvtől első tekintetre eltérnek, a mennyiben az itt felsorolt erdőknél az állami kezelés kötelező volta nincs feltételhez kötve, úgy, hogy ezen pontok értelmében a kis- és nagyközségek s vagyonszécségek erdei, továbbá a volt urbéreségek erdőilletőségei és a volt urbéreségeknek legelőilletőség fejében kiadott, továbbá ajándékozás, vétel, csere útján vagy más jogcímen birtokába jutott erdők (ez utóbbiak: a mennyiben véderdőt képeznek vagy az erdőtörvény 4. §-a értelmében állandóan fentartandók), feltétlenül, vagyis minden körülmények között az állam által fognak kezeltetni.

Ennek az intézkedésnek azonban nem különleges elvi okok adják meg a magyarázatát, hanem egyedül az a gyakorlati szempont, a mit indokolásom általános részében már említettem, hogy t. i. az *a)–d)* pontok alatt említett erdőknél a kötelező állami kezelést feltételektől tenni függővé teljesen czéltalan lett volna. a mennyiben az itt említett községek és a volt urbéreségek általában véve nem bírnak akkora terjedelmű és olyan jövedelmezőségű erdőkkel, hogy birtokosaik a kezelésre külön-külön szakértő erdőtisztet tarthatnának.

A rendelkezésemre álló adatok szerint ugyanis a közül az 1693 község és 5358 urbéri birtokosság közül, melyekről ezen indoklás általános részében említést tettem, 1197 községnek és 5017 urbéres birtokosságnak az erdeje még az 500 kat. holdat sem éri el; de a többiek közül is 192 községnek és 209 urbéres birtokosságnak az erdeje csak 500—1000 kat. hold között, 161 község és 94 urbéres birtokossága csak 1000—2000 k. hold között; 57 község és 23 urbéres birtokossága 2—3000 kat. hold között, 32 község és 9 urbéres birtokossága 3—4000 kat. hold között, 15 község és 3 urbéres birtokossága csak 4—5000 kat. hold között és 11 község és 3 urbéres birtokossága csak 5—6000 között változik; 6000 kat. holdnál nagyobb erdeje

pedig csak 28 községnek van, de ezek közül is csak tizenháromé haladja meg a 10,000 holdat.

A kis- és nagyközségek közül tehát mindössze csak egynehány, a volt urbéreseké közül pedig egy sem bir akkora terjedelmű erdővel, a mely egy szakértő erdőtiszt munkáját teljesen igénybe vehetné, a külön erdőtiszt tartásával járó költségeket azonban még a legnagyobb községi erdők is csak akkor viselhetnék el, ha az értékesítés és jövedelmezés tekintetében kedvező viszonyok között volnának s ezenkívül teljes és értékes fakészletekkel birnának. Ezeknek a feltételeknek azonban inkább a megfordítottja áll fenn a valóságban.

Tény tehát, hogy a községek és a volt urbéreses magukban nem képesek eleget tenni az erdőtörvény 21. §-ának s legfeljebb csak egyesülve alkalmazhatnának erdeik kezelésére saját erdőtiszteket.

Ettől az egyesüléstől azonban jó eredményt nem lehet várni, mert mint indokolásom általános részében már kimutattam, maguk a törvényhatóságok sem voltak képesek a községi stb. erdők közös kezelésére teljesen megfelelő szervezeteket létesíteni.

Ezekből a tényekből kiindulva tehát s figyelembe véve azt is, hogy a községi erdők közvagyonnak tekintendők, s hogy azon szoros kapcsolatnál fogva, mely hazánkban a volt urbéres birtokosságok és a politikai községek között tényleg fennáll, maguk az urbéri erdők is a közvagyonnal rokontermészetűek: részemről teljesen indokoltnak és a közérdekkel megegyezőnek találtam, hogy ezekre az erdőkre az állami kezelés feltétel nélkül kötelezőnek mondassék ki. Annyival is inkább, mert azokban a vármegyékben, hol az erdőtörvény 17. §-a alá tartozó kisebb erdők szerződés alapján már az állam kezelésébe vétettek át, mindössze csak egynehány olyan község akadt eddig, a mely nem fogadta el az állami kezelést és ezeket is valószínűleg más mellékes okok indították erre s nem az a körülmény, hogy rájuk nézve a külön erdőtiszt tartáselőnyösebb lett volna mint az állami kezelés.

Az 1. §. a) pontjában említett vagyonköz-

ségi erdők, melyek alatt a volt 13. számú román bánati és a volt 14. számú szerb bánati határőrezredekhez tartozott községek erdei értendők, szintén községi erdőknek tekintendők; s bár ez idő szerint együttesen kezeltetnek, mindamellett különbséget tenni közöttük és a többi községi erdők között ebben a javaslatban nem lehetett, annál kevésbé, mert a volt 14. számú szerb-bánati határőrezredekhez tartozott községek erdeiből képezett vagyonszerű erdők már most is az állam által kezeltetnek.

Az 1. §. c) és d) pontjai alá felvett erdőkre nézve továbbá kötelességemnek tartom még azt is tisztelettel megjegyezni, hogy ezekre az erdőkre (a volt urbéreseknek legelőilletőség fejében kiadott és ajándékozás, vétel és csere útján vagy más jogczimen birtokába jutott erdőkre) az erdőtörvény 17. és 21. §-ai ez idő szerint nem terjednek ki s így a fentebb említett elvek szerint ezek az erdők nem is lettek volna az 1. §-ba felvehetők.

Részemről azonban az erdőtörvénynek azt a megkülönböztetését, melyet 17. §-ában a volt urbéreseknek erdőilletőség fejében kiadott erdei és ugyanezen birtokosoknak előbb felsorolt egyébféle erdei között tesz, teljesen indokolatlannak találom s ennél fogva azt, hogy az erdőtörvény a volt urbéresek erdőilletőségére megállapított üzemtervszerű kezelést nem tette kötelezővé egyszersmind a volt urbéresek egyéb erdeire is, olyan hibának tekintem, a melynek már eddig is sok káros következménye volt.

Szomorú tény ugyanis, hogy az ország minden részében előforduló kopárok nagy része épen a volt urbéresek legelőilletőségét képező és legeltetés céljából megszerzett erdeinek meredekebb oldalain képződött és képződik még ma is, még pedig legfőképen azért, mert a törvény nem nyújt módot az erdőrendészeti hatóságnak arra, hogy az ilyen erdők okszerű használatát a természeti viszonyokhoz képest megfelelően szabályozza, s ez által a keletkezendő bajoknak még csírájában elejét vegye hanem csupán akkor ad;

felhatalmazást a hatóság közbelépésére, mikor a baj már megvan s mikor azt csak aránytalan áldozatokkal s többnyire csak szigorú büntetések alkalmazásával lehet orvosolni.

Teljesen indokoltnak és szükségesnek találtam tehát, hogy a jelen törvényjavaslatban ezek az erdők is az állami kezelésbe adandó erdők közé soroztassanak, ha fekvésüknél és talajuk minőségénél fogva az erdőtörvény 2. vagy 4. §-a alá tartoznak, vagyis véderdőt, vagy feltétlenül fentartandó erdőt képeznek.

Minthogy azonban az állam a fentebb tisztelettel említett okokból csak olyan erdők kezelését vállalhatja el, melyek hatóságilag jóváhagyott üzemterv szerint kezeltetnek, egyuttal szükségesnek tartottam gondoskodni arról is, hogy a javaslat 3. §-ában az erdőtörvény 17. §-ának hatálya ezekre az erdőkre is kiterjesszessék.

Az 1. §. *e)* és *f)* pontjai már teljesen megfelelnek a fentebb említett elveknek s ezért nem szorulnak további indokolásra.

Megjegyzem azonban, hogy az *e)* és *f)* pontokban említett törvényhatóságokra, városokra, egyházi testületekre és személyekre, köz- és magánalapítványokra, hitbizományokra, közbirtokosságokra és részvénytársulatokra a törvényjavaslat csak kedvezményt tartalmaz, a nélkül, hogy akaratuk ellenére bármiféle kötelezettséget róna rájuk; azt a nagy kedvezményt t. i., hogy ha az erdőtörvény 21. §-a által rájuk rótt kötelességüknek maguk nem képesek eleget tenni, ezen kötelességük teljesítésében az állam segélyét vehetik igénybe.

Az 1. §. *g)* pontja ellenben megint olyan területeket von be az állami kezelés körébe, a melyekre az erdőtörvény 17. és 21. §-ai nem minden esetben terjednek ki.

Minthogy azonban ebben a pontban kizárólag kopár területekről van szó, még pedig olyan kopár területekről melyeknek berdősítését a közérdekekre való tekintettel törvények rendelik el, azt hiszem ez ellen a pont ellen sem tehető komoly ellenvetés és pedig annál kevésbé, mert a szóban forgó kopárok különben is olyan birtokosok

tulajdonát képezik, a kiknek egyéb erdei az 1. §. a)–f) pontjai alapján az állam által foglaltak kezelten. Kivételt e tekintetben csupán a pont utolsó soraiban említett társulatok képeznek, de ezekkel szemben a javaslat álláspontját megint az a körülmény teszi teljesen indokolttá, hogy a szóban forgó erdőszítő társulatokat az erdőtvörvény 168. §-a úgy is arra kötelezi, hogy erdőszítéseik vezetésére szakértő munkavezetőt alkalmazzanak.

Az állami kezelés tehát a g) pontban említett kopárok birtokosaira nézve is csak kedvezményt jelent.

Hogy azonban az állam ezen kopárok kezelése tekintetében is akadálytalanul megfelelheszen feladatainak, a 3. §-ban ezekre is ki kellett terjeszteni az erdőtvörvény 17. §-ának hatályát.

Ezen részletes indokok alapján tehát tisztelettel kérem a törvényhozást, hogy a törvényjavaslat 1. §-ában foglalt intézkedéseket elfogadni méltóztassék. Tájékozás céljából azonban kötelességemnek tartom megjegyezni még, hogy a §. a), b), e) és f) pontjai alatt felsorolt erdőket szó szerint azon kifejezésekkel jelöltem meg, melyeket az erdőtvörvény 17. §-a használ és pedig azért, hogy még a lehetősége is kizárva legyen annak, hogy valaki az itt említett erdők alatt másokat is értheszen, mint a melyek az erdőtvörvény 17. §-ában értve vannak.

Igaz ugyan, hogy ezeket az erdőket maga az erdőtvörvény is részben csak általános kategóriák szerint jelöli meg, de ez a hiánya az erdőtvörvénynek ma már nem okozhat sem zavart, sem félreértéseket, mert azon 19 év alatt, mióta az erdőtvörvény életbe lépett, az egyes kategóriákba tartozó erdők mind pontosan és részletesen meghatározottak.

Az erdőrendészeti hatóság t. i. az erdőtvörvény hatálya alá tartozó erdőket minden egyes vármegyében törzskönyvekbe vezette be, még pedig parcella számok és birtokosok szerint s ez alkalommal törvényes eljárással azt is pontosan megállapította, hogy a törzskönyvbe foglalt erdők közül, melyek és milyen címen tartoznak a törvény 17. §-a alá.

Igy a közbirtokosságok czíme alá nem csupán a szigorúan ezen címet viselő közbirtokosságok erdeit, hanem például Háromszék vármegyében az úgynevezett községi birtokosságok és a kétág-katonaságok erdeit is felvette a közigazgatási bizottság s hasonlóképen a volt urbéreseknél erdőilletőség fejében kiadott erdőkből is nem csupán azt a részt sorozta a 17. §. alá tartozó erdők közé, a melyet maguk a volt urbéresesek közösen használnak, hanem azokat a kisebb részeket is, melyeket az egyházaknak, papoknak, tanítóknak, iskoláknak és néhol jegyzőknek külön hasítottak ki a birtokrendezéskor stb.

Annyiban azonban az *a)*, *b)*, *e)* és *f)* pontok szövege mégis eltér az erdőtörvény 17. §-ától, hogy ezen pontokban az állami erdők nem fordulnak elő, de ez természetes is, mert az állami erdők kezeléséről úgy is az állam gondoskodik, teljesen felesleges lett volna tehát ezeket is felemlíteni az 1. §-ban.

És eltérést képez továbbá az is, hogy az *a)* pontban a községek mellett a vagyon-községek is külön fel vannak említve, holott az erdőtörvény 17. §-ában ilyenekről nincs szó még pedig azért nincs szó, mert a vagyon-községek erdei is minden kétséget kizárólag községi vagyon természetével bírnak s tulajdonképen nem állanak egyébből, mint a volt 13. számú román- és 14. számú szerbbánati határőrezredekhez tartozott községeknek egyenként kizárólagos tulajdonát képező, de kezelés és használat tekintetében egyesített erdő részleteiből.

Minthogy azonban ezek a volt határőri községi erdők tényleg közösen kezeltetnek s így e tekintetben közbirtokossági erdők látszatával bírnak, annak határozott kifejezése céljából, hogy a törvényjavaslat ezen vagyonközségi erdőket is a községi erdőkre nézve megállapított határozatoknak kívánja alávetni, a belügyminister urral egyetértésben mégis jónak láttam azokat külön is megnevezni az *a)* pontban.

Végül tisztelettel megjegyzem, hogy a §. *d)* pontjában említett erdők közé részemről a volt urbéresesek összesége által megszerzett

erdőkön kívül azokat az erdőket is beleérttem, melyeket a kisebb-nagyobb számú volt urbérésekből alakult társulatok, például a szepesvármegyei «erdő-társulatok» vásároltak.

Közgazdasági szempontból ugyanis ezen erdők között különbséget tenni nem lehet.

A 2. §-ba, miként már említeni szerencsém volt, azokat az erdőket vettem fel, a melyeket a földmivelésügyi minister csak a birtokosok kérelmére vehet állami kezelésbe.

Ilyeneknek tekintetem részemről először is az *a)* pontban említett magán véderdőket, melyeknek gondos és szakavatott kezelése fontos közérdeket képez s melyeknek birtokosait közhasznu feladataik teljesítése közben méltán támogathatja az állam; s ilyeneknek tekintetem továbbá mindazon kopár területeket, melyeket az 1. §. *g)* pontja alá nem lehet sorozni: még pedig első sorban a magánbirtokosok tulajdonát képező olyan kopárokat, a melyeknek a beerdősítését a *b)* pontban idézett törvények egyenesen elrendelik s végül minden más keletkező vagy kevésbé veszélyes kopárokat, mert bár ezeknek beerdősítését a törvények kötelezően nem rendelik is el, a közérdek szempontjából mégis kívánatos és szükséges, hogy mielőbb befásíttassanak és hasznossá tétessenek.

Ezeknek az erdőknek és kopár területeknek birtokosaitól minden esetre indokolatlan volna megtagadni azt a kedvezményt, hogy erdek kezelését az államra bízassák, még ha ez a kedvezmény az államnak kisebb-nagyobb mérvű áldozatával járna is.

Feltétlenül szükségesnek tartom azonban, hogy az állami kezelés feladatai ezen kopárok kezelése tekintetében is hatóságilag jóváhagyott gazdasági, illetve erdősítési tervekben állapíttassanak meg, és hogy a birtokosok ezen tervek megtartására törvény által köteleztessenek.

Az *a)* pont alatt említett véderdőket illetőleg ebben a tekintetben nem kellett intézkednem, mert a véderdők az erdőtörvény 2. §-a szerint feltétlenül, tehát akkor is rendszeres terv szerint kezelendők, ha magánbirtokosok tulajdonát képezik; a *b)* és *c)* pontban említett

kopárookra nézve azonban már a 3. §. második bekezdésében megfelelő intézkedést kellett felvennem.

A 2. §-ban említett erdőkön kívül a magánbirtokosok többi erdeire részemről az állami kezelést nem tartanám indokoltnak kiterjeszteni, de ez nem is volna lehetséges, mert a magánbirtokosok alig egyeznének bele abba, hogy erdeik az erdőtörvény 17. §-ának hatálya alá helyeztessenek, már pedig e nélkül az állami kezelés itt sem volna életbe léptethető.

3. §.

Az ezen §-ban foglalt intézkedések indokait a megelőző szakaszoknál már részletesen szerencsém volt előadni. Itt tehát csupán azt említem meg, hogy a §. első bekezdésének utolsó részében a legeltetésre és alomgyűjtésre nézve foglalt meg szorító rendelkezést főleg csak a volt urbéreszek megnyugtására láttam szükségesnek felvenni; mert szorosan véve erre a rendelkezésre nem lett volna szükség.

Az üzemterveket ugyanis a 15. §. szerint az állami közegek a birtokosok kívánságának figyelembevételével kötelesek elkészíteni, az elkészített üzemterveket pedig a földmívelésügyi minister vizsgálja felül és hagyja jóvá, tehát annak a tárczának a vezetője, a kire az állattenyésztési érdekek gondozása is bízva van.

Fel sem tehető, tehát, hogy az üzemtervekbe a birtokosok ellenére olyan intézkedések vétessenek fel, a melyek az erdei legeltetést az állattenyésztés megkárosításával indokolatlanul korlátoznák, különösen az olyan erdőkben, a melyek az urbéri rendezés alkalmával legelőilletőség fejében adattak ki a volt urbéreszeknek.

4. §.

Annak a kérdésnek az eldöntését, hogy a törvényhatóságok, törvényhatósági joggal felruházott városok és rendezett tanácsú városok erdei, tekintettel jövedelmezőségükre, az állam kezelésébe adandók-e, vagy pedig azok keze-

MS. Min. ügy. 1891. évi 11. sz. rend. az erdő- és állattenyésztési törvény 15. §-ának módosításáról.

léséről a birtokosoknak kell gondoskodni, azért tartottam szükségesnek a javaslat ezen pontjában a belügyi és földmívelésügyi minis-terek egyetértő elhatározására bízni, mert az ilyen kérdések rendesen személyi kérdésekkel hozatnak kapcsolatba, s ilyenkor a helyi hatóságok a különféle befolyásokkal szemben nem mindig képesek oly függetlenül és tárgyilagosan határozni a kérdésben, a mint azt a dolog érdeme megkívánná. De másfelől e kérdés megítélésénél szak-szemponatok is mérülnek fel, melyeket a szakminister minden-estre megfelelőbben mérlegelhet, mint a birtokosok és a helyi hatóságok, melyeknek szakközegek nem is állanak mindig rendelkezésükre.

5. §.

Ezt a szakaszt is főleg a birtokosok megnyugtatója céljából tartottam czélszerűnek a javaslatba felvenni.

Mert az állami kezelés hatáskörét szabályozó III. fejezet rendelkezései különben is határozottan kizárják azt, a mit ez a szakasz eltílt, hogy t. i. az állam a kezelésébe vett erdők és kopár területek állaga és hasznai felett rendelkezessék.

6—7. §§.

Miután az állami kezelés csak az 1. és 2. §-okban meghatározott feltételek alapján léptethető életbe, ezek a feltételek pedig változhatnak és teljesen meg is szűnhetnek, önként következik, hogy az állami kezelés sem lehet állandó. Ennélfogva a 6. és 7. §-okban szükségesnek láttam a megszüntetés kérdését is szabályozni.

A 6. §. megállapításánál, mely a hivatalból való megszüntetés iránt intézkedik, abból a szempontból indultam ki, hogy az állami kezelés hivatalból, tehát az érdekelt birtokos megkérdezése nélkül is, csak akkor szüntethető meg, ha maga az ok is megszűnik, melynek alapján az illető erdő állami kezelésbe vétetett.

Ilyen eset áll be például akkor, ha valamely község, egyház, vagy iskola erdeje adás-vétel útján magánbirtokos kezébe jut,

vagy pedig ha valamely közbirtokosság erdejét a jogosultak között egyénenként felosztja. A tulajdonos változásával mindkét esetben megszűnik egyszersmind az erdőnek az a minősége is, melynek alapján az az állami kezelésbe vétett és így meg kell szűnni magának az állami kezelésnek is. Ép így abban az esetben is, ha például valamely urbéres birtokosság legelő-illetőséget képező erdejéről, vagy egy állami kezelés alatt álló magán véderdőről kitűnik, hogy azt a hatóság annak idején tévesen minősítette az erdőtörvény 2. vagy 4. illetve 2. §-a alá tartozó erdőnek. Ha az illetékes hatóság ezt a téves minősítést helyesbíti, s az először említett erdőt nem feltétlenül fentartandó erdőnek, a másodikat pedig nem véderdőnek nyilvánítja, ezzel egyidejűleg azt a feltételt is megszünteti, a melyre az állami kezelés alapítva volt s így az állami kezelést ebben az esetben is meg kell szüntetni.

A megszüntetés iránt természetesen annak kell intézkedni, a ki az állami kezelésbe vétel iránt intézkedett, tehát a földmivelésügyi miniszternek; ez azonban természetesen nem zárja ki, hogy a megszüntetést maga az érdekelt is kérelmezhesse. Az érdekelt megnyugtására egyébiránt a szakasz azt is elrendeli, hogy a megszüntető intézkedésnek az ok megszűnésétől számított egy éven belül meg kell történni.

A 7. §. az állami kezelés megszüntetésének egyéb eseteit tárgyalja, s abból a kétséggkívül alapos feltevésből indulva ki, hogy a közlekedési és értékesítési viszonyok javulása folytán idővel a most keveset jövedelmező erdők birtokosai is olyan helyzetbe jutnak, hogy erdeik kezeléséről megerőltetés nélkül gondoskodhatnak; felhatalmazza a földmivelésügyi minisztert, hogy az állami kezelést a birtokosok kérelmére is megszüntethesse, de természetesen csak az 1. §. e) — g) pontjaiban és a 2. §-ban felsorolt erdők és kopár területekre nézve, mert az 1. §. a) — d) pontjai alatt említett községi és urbéres erdők addig, a míg ez a minőségük meg nem változik, a fentebb mondottak szerint, minden körülmények között az állam

által kezelendők s így a hivatalból való megszüntetés esetein kívül más esetekben nem is lehet helye a megszüntetésnek.

Azonban a megszüntetést a többi birtokosokkal szemben sem lehetett egyedül az ő elhatározásuktól tenni függővé, hanem ezeknek a kérelmezési jogát is korlátok közé kellett szorítani, különösen a megszüntetés időpontjának meghatározása tekintetében, mert nem nehéz belátni, hogy ha a birtokosok bármely időpontban megszüntethetnék az állami kezelést, ez az államra nézve nagy hátrányokkal járhatna, a mennyiben az alkalmazott személyzet létszámát soha sem volna képes arányba hozni a tényleges szükséglettel.

A javaslat tehát úgy intézkedik, hogy az állami kezelés a birtokosok kérelmére csak minden 10 év végén szüntethető meg s ekkor is csak abban az esetben, ha a birtokos ez iránti kérelmét 2 évvel előbb beterjeszti.

Együttal gondoskodik a javaslat arról is, hogy azok az erdők, melyek az erdőtörvény 17. és 21. §-ai alá tartoznak, csak akkor bocsáttassanak ki az állami kezelésből, ha birtokosaik a további kezelésről tényleg megfelelően gondoskodhatnak.

II. FEJEZET.

Az állami kezelés közegeiről.

Ez a fejezet az állami kezelés szervezetét állapítja meg; még pedig oly módon, hogy az az 1. és 2. §-okban felsorolt erdők kezelésén kívül más közérdekű erdészeti feladatokat is sikeresen megoldhat. A szervezet ugyanis az egész országra ki fog terjedni s így a kormánynak és közigazgatási hatóságoknak minden vármegyében megbízható erdészeti közegek fognak az erdészeti feladatok teljesítése körül rendelkezésükre állani.

8. §.

E szakasznál mindenekelőtt szükségesnek tartom tisztelettel megjegyezni, hogy a szervezendő erdőhivatalok címébe az állami jelzőt

azért tartottam szükségesnek felvenni, mert vannak kincstári erdőket kezelő m. kir. erdőhivatalok is, a melyektől az előbbieket már címükben is meg kellett különböztetni.

Megjegyzem továbbá, hogy a m. kir. állami erdőhivatalok és m. kir. járási erdőgondnokságok között a feladatokat nem szándékozom fokozatosan megosztani, úgy például, hogy az egyik csak az intézést és felülbírást, a másik pedig a végrehajtást teljesítse, mert ez a teendők teljesítését csak lassítaná s a költségeket is indokolatlanul szaporítaná. Hanem a szervezetet úgy fogom megállapítani, hogy az erdőhivatalszékhelyéhez közel eső erdőbirtokokon maga az erdőhivatal végezze azokat a teendőket is, melyeket a távolabb eső kerületekben a gondnokságok fognak teljesíteni. Ez utóbbiakat azonban az egyöntetűség megóvása végett az erdőhivatal vezetése és ellenőrzése alá rendelem.

Hogy a szakasz szerint az állami erdőhivatalok működési köre több törvényhatóságra is kiterjedhet, vagyis hogy nem minden vármegye számára lesz egy-egy erdőhivatal szervezendő, annak egyedüli oka az, hogy a pénzügyi szempontokat is figyelembe kellett vennem.

Az állami kezelés azon feladatai szempontjából, melyeket a törvényjavaslat 12. §-a szerint szintén teljesítenie kell, mindenesetre az lett volna kívánatos, hogy minden vármegye székhelyén szerveztessék egy-egy m. kir. állami erdőhivatal. Ez azonban a költségeket jelentékenyen emelné ahoz az összeghez képest, melyet alább kimutatni lesz szerencsém.

A rendelkezésemre álló adatokhoz képes különben azt hiszem, hogy egyelőre 40—42 állami erdőhivatal szervezésével is el lehet érni azt a célt, melyet a törvényjavaslat maga elé tűzött. Ennek a 40—42 erdőhivatalnak a személyzete mintegy 270—280 szakképzett erdőtisztból fog állani.

9. §.

A m. kir. állami erdőhivatal személyzetét illetőleg csupán azt tartom szükségesnek megjegyezni, hogy miután az állam az erdők ör-

zését nem vállalja el, a segédszemélyzet alatt, nem az erdőőri személyzet, hanem az irodai és a hivatalszolgái teendők ellátásánál alkalmazott személyzet értendő.

10. §.

A dolog természete hozza magával, de a községi erdők eddigi kezelésénél szerzett tapasztalataim is azt igazolják, hogy az itt szóban forgó feladatokat a végrehajtással megbízott erdőtisztek csak abban az esetben képesek sikerrel, a törvényeknek és a gazdasági érdekeknek megfelelően teljesíteni, ha a helyi érdekek befolyása és gyakran erős nyomása alól teljesen ki tudják vonni magukat. Ezért részemről a 10. §-nak azt a rendelkezését, mely az állami kezelés közegeit szolgálati és fegyelmi tekintetben közvetlenül a földművelésügyi miniszternek rendeli alá, olyan elkerülhetetlenül szükséges intézkedésnek tartom, mely nélkül az állam nem lenne képes az ezen törvényjavaslat által rá ruházott feladatokat sikerrel teljesíteni.

Megemlítem különben, hogy ez a rendelkezés az állami kezelés iránt kötött szerződésekben is benfoglaltatik s a szerződések megkötésénél az állam részéről olyan feltételnek tekintetett, hogy ha azt a törvényhatóságok és az érdekelt birtokosok el nem fogadták volna, a kezelés átvétele sem történhetett volna meg.

III. FEJEZET.

A m. kir. állami erdőhivatal hatásköréről.

Az államnak ebben a törvényjavaslatban meghatározott feladatát, — miként fennebb többször is szerencsém volt említeni — két-féle teendők fogják képezni: egyfelől el kell látnia az 1. és 2. §§-ban említett erdőkben mindazokat a teendőket, melyeket az erdőkezelésnél feltétlenül szakértő erdőtiszteknek kell végezni, s másfelől teljesítenie kell a közigazgatás körében felmerülő erdészeti teendőket.

Ez utóbbi feladat tekintetében a m. kir.

állami erdőhivatalnak, mint az állam megbízott közegének, hatáskörét nem tartottam szükségesnek a teendők részletes felsorolásával meghatározni, sőt czélszerűnek sem, mert nézetem szerint a m. kir. állami erdőhivatal ebbeli feladatát és eljárását a változó viszonyoknak megfelelően kell szabályozni, a mi csak rendeleti úton történhetik. Ezért a javaslat a m. kir. állami erdőhivatal ezen hatáskörének megállapítását a két érdekelt miniszterre t. i. a belügyi és földművelésügyi miniszterekre bizza.

A m. kir. állami erdőhivatalnak először említett feladatait azonban már részletesen meg kellett szabni, mert az állam és az 1. és 2. §§-ban említett birtokosok tulajdonképen mint szerződő felek állanak egymással szemben, kölcsönös jogaikat és kötelességeiket tehát világosan és határozottan meg kellett állapítani; annyival is inkább, mert az állami kezelés az erdőgazdasági teendőknek csak egy részéré, a tulajdonképeni erdészeti szakteendőkre fog kiterjedni, az anyagi munkák teljesítéséről ellenben, mint például a fatermelésről ésszállításról, továbbá az anyag- és pénzkezelésről, az őrzésről és általában véve mindazon teendőkről, a melyek közvetlen anyagi felelősséggel vannak összekötve, maguknak a birtokosoknak kell gondoskodni. Ez utóbbi feladatokat ugyanis az állam legfeljebb csak akkor vállalhatná el, ha a birtokosok az erdők hasznaival való rendelkezés feltétlen jogáról lemondanának s azt legalább részben az államra ruháznák át; erre azonban kényszeríteni a birtokosokat nem lehet, de nem is volna ez szükséges, mert az olyan kisebb erdőknél, mint a melyekről itt általában véve szó van, az utóbb említett vagyonkezelési teendőket a birtokosok maguk is könnyen és jól elvégezhetik, sőt a legtöbbször még olcsóbban is, mint az állam tehetné.

Kivételesen megengedi ugyan a javaslat is, hogy a m. kir. állami erdőhivatal a birtokosok kérelmére vagyonkezelési teendőket is elvállaljon, s a szerződéses alapon szervezett mostani állami erdőkezelésnél is van rá eset, hogy az

erdőgazdaság olyan teendőit is az állam teljesíti, a melyek a fentebbiek szerint a birtokos feladatához tartoznak; de ez — miként eddig — jövőre is csak kivétel számba fog menni s az általános szabály mégis csak az marad, hogy az állam az erdőgazdasági teendőknek csak szoros értelemben vett erdészeti technikai részét fogja ellátni, a többit pedig a birtokosoknak kell végezni.

Élesen és határozottan meg kellett tehát vonnom a határt ezen kétféle teendők között, hogy a kétségek és félreértések a lehetőségig kizárva legyenek. Ezt azonban egyetlen általános rendelkezéssel nem sikerült elérnem s hasonlóképen nem találtam czélszerűnek azt sem, hogy a kérdés tisztán a teendők taxatív felsorolásával oldassék meg, mert teljesen ki-meríteni a felmerülhető eseteket nem lett volna lehetséges.

Ezért a javaslat ezt a két módszert egyesíti s a kérdést úgy oldja meg, hogy az általános elvi rendelkezést a részletek lehető bő felsorolásával világítja meg. Ily módon ha fel is fog-
nak merülni kétséges kérdések, azokat nem lesz nehéz helyesen eldönteni.

11. §.

A szakasz bevezetésében foglalt általános rendelkezésre és a szakasz szerkezetére vonatkozó indokaimat az előbbieken már szerencsém volt előadni, az *a)*—*i)* pontok alatt példaképen felsorolt részletek közül pedig csupán az *a)* és *g)* pontokra vonatkozólag tartom szükségesnek a következőket megjegyezni.

A m. kir. állami erdőhivatalnak az a ténykedése, hogy az *a)* pont szerint a határokat kijelöli, a javaslat 5. §-ában és a jelen §. bevezetésében foglaltakhoz képest semmiféle magánjogi következményekkel nem járhat. Az erdőhivatal tehát ezen teendőjének végzésekor egyszerűen technikai munkát végez, mint például az a magánmérnök, a kit valamely birtokos birtoka határainak rendbe hozásával biz meg.

A *g)* pontnak az a rendelkezése, mely a

m. kir. állami erdőhivatalt felhatalmazza, hogy erdei kihágás esetében a kihágók ellen, a birtokos meghatalmazása nélkül is panaszt emelhesse, s a birtokost a bíróság előtt képviselhesse, tényleg ellentétben áll a javaslat 5. §-ával és a jelen §. bevezetésével. Ezt a jogot azonban a m. kir. állami erdőhivatalnak, nem ez a javaslat adja meg, hanem az erdőtvény 136. §-a, mely minden kezelő erdőtisztet felhatalmaz arra, hogy a birtokost erdei kihágási esetekben külön meghatalmazás nélkül is képviselhesse.

12. §.

Ennek a §-nak az indokait is előadtam már fentebb a fejezet általános indokolásában. Tájékoztatásul azonban tisztelettel megjegyzem, hogy a m. kir. állami erdőhivatal hatáskörét a közigazgatás körében főleg a következők fogják képezni. Közre működik az erdőrendészeti hatóság felhívására a véderdők és berdősítendő kopárok hatósági kijelölésénél s a kijelölt területek határainak kijelölésénél, önként érthetőleg még akkor is, ha ezek a területek nem a kezelése alatt álló erdőkhöz tartoznak; közreműködik továbbá az erdei rovarok pusztításának vagy tovább terjedésének és más elemi csapások károsításainak megakadályozására kiadott erdőrendészeti intézkedések végrehajtásánál; véleményt ad a gyámhatóságnak a gyámság és gondnokság alatt állók tulajdonában levő erdők kezelése és értékesítése tekintetében; kezeli az állami, törvényhatósági vagy más, hatósági felügyelet alatt álló alapokból létesített erdeifa csemete kerteket stb.

13. §.

A §. első bekezdése és második bekezdésének első mondata a 11. §-al szemben, mely a m. kir. állami erdőhivatal hatásköréről szól, a birtokosok teendőit szabja meg, szintén általános rendelkezéssel és egyszersmind a részletek lehető felsorolásával. Célja ezen rendelkezéseknek az, hogy a határvonalat a m. kir. állami erdőhivatal és a birtokosok hatásköre között még világosabban kijelölje.

A §. utolsó mondatában foglalt kivételt a 41. §-ban és a jelen szakasz előbbi részében foglaltakkal szemben azért tartottam szükségesnek felvenni a javaslatba, mert előfordulhatnak esetek, midőn a birtokosok magánérdeke mellett a közérdekek szempontjából s kívánatos lehet az, hogy az állami kezelésbe vett erdőknél azokat a teendőket is az állami közegek végezzék, melyek különben a birtokosok feladatai közé tartoznak.

Miként már tisztelettel megjegyeztem, a szerződéses alapon szervezett állami kezelésnél is van erre eset, a mennyiben Szegeden, Szabadkán és Ujvidéken az erdősítési munkákat, a volt 14. számú szerbbánati határőrezred községeknek tulajdonát képező vagyonsági erdőben pedig az összes erdőgazdasági teendőket maga az állam végezteti, természetesen a költségek megtérítése ellenében s szabad rendelkezési joggal, úgy hogy például az utóbb említett vagyonsági erdő kezelését csupán csak ellenőrzi s egyedül a tiszta jövedelem felett rendelkezik belátása szerint.

14. §.

Az előbbi szakasznál említett kivételes eseteket leszámítva, az állami kezelésbe vett erdők őrzéséről a 41. és 43. §-ok szerint a birtokosok kötelesek gondoskodni. Az ő feladatuk tehát az is, hogy e végből megfelelő őrző személyzetet alkalmazzanak.

Minthogy azonban az erdőőrökre a m. kir. állami erdőhivatalnak is kötelessége felügyelni, bizonyos fokig az állam is felelősséget vállal az őrzés pontossága tekintetében. Ezért tehát és mert az állami közegek munkálkodásának sikere egyéb tekintetben is attól van feltételezve, hogy megfelelő számú képzett és megbízható erdőőr áll-e rendelkezésre: szükséges volt ebben a szakaszban törvény által is kötelezni a birtokosokat arra, hogy az erdő-őrzésnél alkalmazott személyzet felett szigorú fegyelmet gyakoroljanak; arra az esetre pedig, ha a birtokosok ezen kötelességüket elmulasztanák, legczélszerűbben a közigazgatási bizottság volt felruházható azzal a joggal, hogy a

m. kir. erdőhivatal panaszára a kötelesség mulasztókkal szemben a fegyelmi szabályokat alkalmazza.

15. §.

A szakasz biztosítékot nyújt a birtokosoknak arra nézve, hogy a m. kir. erdőhivatal jogos kívánságait figyelembe fogja venni. Másfelől azonban a m. kir. állami erdőhivatal függetlenségét is megóvjá a törvényekbe és szabályokba ütköző követelésekkel szemben.

16—17. §§.

Nem szorulnak bővebb indokolásra.

IV. FEJEZET.

A m. kir. állami erdőhivatal költségeiről.

Az első és fő szempont, melyből a javaslat ezen fejezetében foglalt rendelkezések megállapításánál kiindulni kellett, természetesen az volt, hogy az állami kezeléssel járó költségeket maguknak az érdekelt birtokosoknak kell viselni. E mellett azonban nem lehetett figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a m. kir. állami erdőhivatalok a 12. §. szerint közigazgatási teendőket is végeznek, s hogy ennél fogva a m. kir. állami erdőhivatalok összes költségeit nem is volna méltányos egyedül az 1. és 2. §-okban említett birtokosokra hárítani, hanem azok egyrészét mindenesetre az államnak kell viselni. Azt azonban, hogy a m. kir. állami erdőhivatal költségeiből mekkora rész számítható méltányosan az egyik és másik félre, szintén nem lehetett általános rendelkezéssel megállapítani, mert a m. kir. állami erdőhivatalok közigazgatási teendői vármegyénként nagyon eltérők lesznek s míg az olyan vármegyékben, a hol aránylag sok a véderdő, vagy a rovarkárok nagyobb mérvben és gyakrabban szoktak előfordulni stb. esetleg a kezelésre hivatott személyzet szaporítását is megkövetelhetik, addig más vármegyékben a kezelésnél különben is nélkülözhetetlen személyzet által is teljesíthetők lesznek

s legfeljebb csak csekélyebb mérvű dologi kiadásokat idéznek elő.

Ezeket figyelembe véve, leghelyesebbnek mutatkozott tehát a javaslatba általános határozatképen azt a rendelkezést felvenni, hogy a m. kir. állami erdőhivatalok szükségleteit (a 18. §-ban említetteken kívül, melyekről később fogok szólni) közvetlenül az állam fedezi, a birtokosok pedig ezért kezelési költség címén törvényhatóságokként éviátalányt fizetnek az államnak, melyet 5 évről 5 évre a földmivelésügyi minister állapít meg. Azt azonban, hogy az átalány mekkora összegben szabandó ki, az általános rendelkezésben nem tartottam szükségesnek szorosabban is meghatározni, mert egyfelől a földmivelésügyi minister az évi átalányokat az állami költségvetésbe fogja felvenni s így a törvényhozásnak is módjában lesz a kivetés helyességét ellenőrizni és esetleg helyesbíteni, s mert másfelől így módjában lesz a földmivelésügyi ministernek az évi átalányt a törvényhozás beleegyezésével a szükséghez képest a tényleges költségeknél kisebb összegben is megszabni, például az olyan vármegyékre nézve a melyekben az összes területhez képest aránylag sok kopár van, vagy a hol az erdők csekély jövedelmezősége s a lakosság szegénysége az átalány mérséklését indokoltta teszik.

Az első átmeneti időben különösen ezt a méltányossági szempontot semmi esetre sem lehet figyelmen kívül hagyni, mert a javaslat hatálya alá tartozó erdők túlnyomó része, oly kedvezőtlen, sőt részben szomorú állapotban van, hogy a birtokosok az összes költségeket nem viselhetnék el.

De nem is lehetne ezt tőlük jogosan megkövetelni, mert azzal a 42 vármegyével szemben, hol a községi erdőket már most is az állam kezeli, az átalányok szerződésileg hosszabb időre vannak megállapítva, ezeket tehát legfeljebb csak a szerződésekben kikötött felmondási határidők letelte után lehetne jogosan felemelni. És ugyanez az eset áll fenn azokban a vármegyékben is, a melyekben a törvényhatóságok által alkalmazott közös erdő-

tiszttek kezelik az erdőket; a törvényhatóságok ugyanis szintén hosszabb időre kihatólag állapították meg a kezelési költségeket.

Ezekre való tekintettel tehát a javaslat 19. §-ában a fentebb említett általános rendelkezés mellé átmeneti intézkedésképen azt a rendelkezést is felvettem, hogy az első 5 évre megállapított átalány a birtokosokra nem róhat nagyobb terheket, mint a mekkorát kezelési költség címén a törvény életbelépése előtti évben területaránylag viseltek.

A mi az átalányoknak a birtokosokra való kivetését illeti, ezt a feladatot a javaslat a közigazgatási bizottságokra bizza, de egyszersmind azt is utasításul adja nekik, hogy a járulékok kivetésénél a terület mellett a jövedelmezőséget is figyelembe venni tartoznak. Nézetem szerint ez a rendelkezés is méltányos és igazságos, mert — mint már említettem — a dolog természetéből folyik, hogy minél értékesebb és jövedelmezőbb valamely erdő, annál több dolgot is ad az erdőtisztnek. Míg ugyanis a kopár területeknél az erdőtisztnek teendői az erdősítés tervének elkészítése után jó részt csak az erdősítések vezetéséből s az általános felügyelethől állanak, addig a rendes használatokat nyújtó, jól jövedelmező erdők körül ugyyszólva minden munka előfordul, a mi a m. kir. erdőhivatal hatáskörébe tartozik. Igazságos tehát, hogy az ilyen erdők birtokosai aránylag többet is fizessenek, mint az előbbiek. Egy bizonyos határt azonban az így kivetett járulékok közötti különbség sem haladhat túl jogosan; gondoskodni kellett tehát a javaslatban arról is, hogy a kivetés meghatározott korlátok között maradjon, ezt a korlátot pedig az a további rendelkezés képezi, hogy egy és ugyanazon törvényhatóságban a legjobban jövedelmező erdőkre kivetett legmagasabb évi járulék legfeljebb háromszor akkora lehet kataszteri holdankint, mint a legkevesebbet, vagy semmit sem jövedelmező erdőkre és kopárterületekre kivetett legalacsonyabb évi járulék. Ez az arány a méltányosság mellett az igazságosságnak is megfelel, mert nagyban és egészben véve körülbelül ilyen arányban fognak

állani a m. kir. állami erdőhivatal teendői is, egyfelől az értékes, minden évben használatokat nyújtó erdők kezelésénél és másfelől a rossz karban levő, semmiféle használatokat nem nyújtó erdők és kopárok kezelésénél.

Ezek előre bocsátása után a fejezet egyes szakaszaira vonatkozólag még csak a következőket van szerencsém tisztelettel előadni.

18. §.

A §-nak az a rendelkezése, hogy a m. kir. erdőhivatal közgei részére a szükséges napszamos munkát, anyagokat és szereket s továbbá az elszállásoláshoz szükséges helyiséget és a község határán belül szükséges fuvarat az érdekelt birtokos köteles szolgáltatni, kivételt képez azzal a fentebb említett elvvel szemben, hogy a m. kir. állami erdőhivatal szükségleteit az állam fedezi, s a birtokosok csak átalányt tartoznak ezért az államnak fizetni. Ennek az eltérésnek azonban nyomós okai vannak, melyeket nem lehetett figyelmen kívül hagynom.

Ilyen ok például az, hogy a napszamos munkamennyisége, mely a mérnöki, becslési munkák teljesítésénél, vagy pedig a vágás kijelöléseknél, tilalmi jelek felállításánál stb. igénybe vétetik, továbbá azoknak az anyagoknak és szereknek az értéke, melyek például a határjelek elkészítésénél, megszámozásánál stb. felhasználtnak, az egyes birtokok szerint nagyon változó s ép ezért a legigazságosabb eljárás az, ha minden birtokos maga közvetlenül gondoskodik ezekről, mert ha az állam gondoskodnék róluk s a költségeket átalányszerűen vetné ki, a birtokosok közül egyesek aránytalanul megterheltetnének, mások pedig sokkal kevesebbet fizetnének, mint a mennyi érdem szerint rájuk esnék.

Másfelől azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy mindezeket a szolgáltatásokat a birtokosok igen sokszor természetben róhatják le s így kevésbé lesznek megterhelve, mint ha azokról a m. kir. erdőhivatal gondoskodnék az ő költségükre.

A mi pedig az elszállásolást és a község

határában szükséges fuvarrt illeti, ezeket azért sorozza a javaslat szintén a természetbeni szolgáltatások közé, hogy a kezelő erdőtisztek szolgáltatuk teljesítése közben ne legyenek feltartóztatva. Már pedig, ha a szóban forgó rendelkezés nem vétetnék fel a törvénybe, ez az eset igen gyakran előfordulhatna, különösen akkor, midőn szigorú hatósági rendeletek végrehajtásáról van szó, melyek az érdekelteknek nincsenek kedvére. Az eddigi tapasztalatok szerint a községek, volt urbéresek stb. ilyenkor nem szívesen járnak az erdőtiszt kezére, sőt még hátráltatják is őt munkájában, ha egyébbel nem, legalább azzal, hogy szállást és fuvarrt pénzért sem adnak neki. Másutt pedig megtörténik, hogy a jobb módú nép nem fogad el pénzt az erdőtisztől sem a szállásért, sem a fuvarért, hanem szükség esetén elnézésben és más oly kedvezményekben várja a vizsontszolgáltatást, melyet az erdőtiszt kötelességének megszegése nélkül nem adhat meg. Nézetem szerint tehát már ez az egyetlen szempont is teljen indokolja a javaslat álláspontját. Másfelől azonban nem hagyható figyelmen kívül az sem, a mit a munka- és anyag- szolgáltatásnál említettem, hogy t. i. a birtokosok a szállás és fuvar természetben való kiszolgáltatásával kevésbé lesznek megterhelve, mint ha azok pénzértékét kellene megteríteniök.

Egyébiránt tisztelettel megjegyzem, hogy az erdőtisztek pénzbeli kárpótlást az elmaradt természetbeni szolgáltatásokért semmiféle körülmények között sem lesznek feljogosítva a birtokosoktól követelni, valamint nem fog jogukban állani az sem, hogy a szálláson és fuvaron kívül bármiféle más díjazást, például napidíjat, vagy rendkívüli munkák czímén tiszteletdíjat stb. követelhessenek.

19. §.

A szakaszban foglalt rendelkezések indokait a fejezet általános indokolásában már részletesen előadtam. Itt tehát csupán ezen rendelkezések pénzügyi következményeire van szerezencsém a következőket előterjeszteni.

Azon előzetes tervezet szerint, melyet az állami kezelés szervezetéről a takarékosági szempontok szigorú figyelembe vételével készítettem, az állami kezelés összes költségei, beleértve a volt naszódvidéki községi erdőkről szóló 1890. évi XIX. törvénycikk alapján szervezett beszercei m. kir. erdőigazgatóság költségeit is, összesen 618,000 forintot fognak évenként igénybe venni. Ebbe az összegbe azonban bele vannak számítva 19,500 frttal annak az ügyosztálynak a költségei is, a mely ezeket az ügyeket a vezetésem alatt álló ministeriumban intézni fogja s továbbá 40,000 frttal a községi erdők részére állami költségen fentartott csemetekertek költségei. Ezek a kiadások azonban szorosan véve nem sorozhatók az állami kezelés költségei közé s itt csupán azért vettem mégis figyelembe, mert az állami költségvetésben jelenleg ez utóbbiakkal együtt vannak kimutatva. Leszámítva tehát ezt a két összeget, vagyis 59,500 frtot az előbbi összegből, az állami kezelés összes kiadásai 558,500 frtra fognak rugni.

Ezzel szemben a községi erdők kezeléséért a birtokosok azon 42 vármegyében, hol az állami kezelés szerződés alapján már szervezve van, összesen 281,855 frtot, azokban a vármegyékben pedig, hol a kezelést a törvényhatóságok által alkalmazott közös erdőtisztek teljesítik 87,041 frtot, vagyis együtt 368,866 frtot fizetnek; a szakasz harmadik bekezdése szerint tehát az első 5 évben ennyi vethető ki azokra az erdőbirtokosokra, a kiknek erdeje ez időszert állami vagy közös erdőtisztek kezelése alatt áll. A javaslat szerint azonban az állami kezelés a most említett erdőkön kívül még más területekre is ki fog terjedni, nevezetesen az 1. §. *c—d*) és a 2. §. *a*) pontja alatt említett erdőkre és az 1. §. *g*) és a 2. §. *b*) és *c*) pontjaiban említett kopár területekre. Ezekre a területekre tehát, melyek az előzetesen megtett, de csak hozzávetőleges számítás szerint mintegy 500,000 kat. holdat fognak tenni, szintén lehet bizonyos összeget számítani, de tekintettel arra, hogy ezek az újonnan állami kezelés alá veendő területek tulajdonképen silány fás legelőkből és teljesen

kopár területekből fognak állani : 30,000 frtnál nagyobb összeget még sem lesz lehetséges utánuk várni.

Együtt véve tehát az államnak fizetendő kezelési átalányok kikerekítve csak 398,800 frtra számíthatók, vagyis az államnak a fentebb kimutatott összes kezelési költségből 160,000 frtot sajátjából kell fedezni.

Tisztelettel megemlítem azonban, hogy ezt a többlet kiadást sem lehet egész összegében a megalkotandó törvény életbeléptetésével járó új megterheltetésnek tekinteni, mert az állam a szerződéses alapon átvett községi erdők kezelésére már most is jelentékeny összeget ráfizet.

Az 1898. évi költségvetés szerint ugyanis az állami kezelésbe vett községi erdők után 398,676 frt összes kiadással szemben csak 281,855 frt bevétele van az államnak, a többlet tehát, melyet az állam a községi erdők kezelésére áldoz és a mely ezen újabb törvényhozási intézkedés elmaradása esetében is megmaradna teherként, 116,821 frtot tesz. Igaz ugyan, hogy ebben a többletben is befoglaltnak egyfelől a fentebb említett központi ügyosztály s másfelől az állami költségen tartott csemetekertek költségei; de ha ezen összesen 53,000 forintot képviselő kiadásokat le is üjtük a költségvetés szerint mutatózó 116,821 forint összes többletből, még mindig 63,821 frtra tehető az az összeg, melyet az állam a községi erdők kezelési költségeiből már most is sajátjából fedez. Az állam új megterheltetése tehát kerekaszámban csak 96,000 frtot fog tenni. Ez is minden esetre jelentékeny összeg, de ezzel szemben nagyok és elődázhatatlanok nézetem szerint azok a közgazdasági feladatok is, melyeket ez a törvényjavaslat megoldani törekszik s hitem szerint fokozatosan megoldani is fog.

20.—22. §§.

A 20. és 24. §§-ban foglalt rendelkezések indokait fennebb már szerencsém volt előadni, a 22. §-ra vonatkozólag pedig csupán azt jegyzem meg, hogy az utolsó mondatban foglalt

megszorító rendelkezéssel egyfelől a hátralékok felszaporodását akartam meggátolni s másfelől azt óhajtottam teljesen kizárni, hogy egyesek panaszjogukat ne vehessék csupán azért igénybe, hogy ez által fizetési kötelezettségeiket elodázzák.

23. §.

A szakaszban tervezett rendelkezés az erdő-törvény 2. és 177. §§-ainak kiegészítését képezi s célja az, hogy a most idézett §§-okban biztosított kedvezményekkel együtt a birtokosra sokszor csak terhet képező véderdők jókarba hozását és a kopár területek beerdősítését előmozdítsa.

24. §.

Miután a járulékok az államot illetik meg, a szakasznak az a rendelkezése, hogy behajtásuknak a közadók módjára kell történni, nem szorúl bővebb indokolásra.

MÁSODIK CZIM.

A közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról.

Miként indokolásom elején már szerencsém volt megemlíteni, a törvényjavaslat ezen címében foglalt rendelkezéseknek kizárólag az a célja, hogy a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában levő, közösen használt erdők gazdasági ügyvitelét törvényesen szabályozza, s ez által a közbirtokosságok és volt urbéresek vagyonkezelése körül tapasztalható rendezetlen és káros állapotokat megszüntesse.

Jelenleg ugyanis ezen közös erdők túlnyomó részének kezelésénél és használatánál a legnagyobb szabálytalanságok fordulnak elő. Sok esetben még maga az ingatlan is lassú elkalódásnak van kitéve, mert a határok biztosításával senki sem törődik, s a foglalások úgy a külső széleken, mint az erdő testébe beékelt kétes származású idegen tisztások körül napról-napra előre haladnak. A haszonvételek

gyakorlásánál pedig s különösen az erdei termények értékesítésénél gyakran megdöbbenő könnyelműség tapasztalható. Az eladásra szánt faanyagoknak sem mennyiségét sem értékét nem becsülik meg a birtokosok, hanem minden becslés nélkül, s többnyire a nyilvános árverés kizárásával, kéz alatt adják el a fölösleget; de többnyire ennek is csak a java részét értékesítik, a selejtesét vagy elfecsérlik, vagy pedig az erdőben hagyják vissza, hogy ott elrothadjon.

Igy azután megesik, hogy még a tekintélyesebb erdők birtokosainak sincs sokszor erdeikből annyi jövedelmük, hogy az okszerű erdőgazdaság által megkövetelt munkákat, például az erdősítéseket kellő időben és a józan követelményeknek megfelelően teljesíthessék.

De a legrendezetlenebb és visszásabb állapotok uralkodnak a közbirtokossági és volt úrbéres erdők közös hasznainak és jövedelmeinek megosztásánál és felhasználásánál, mert a közös birtokosok többnyire nincsenek is rendszeresen szervezkedve; még azt sem tartják mindenütt számban, hogy kik a tulajdonképeni jogosultak, annál kevésbé azt, hogy a jogosultak milyen arány részekkel birnak. Nem lehet csodálkozni tehát, ha az élelmesebb közbirtokosok sőt még olyanok is, a kiknek semmi joga sincs a közös erdőhöz, a hasznokban való osztozkodásnál minden határon túl mennek — s a mire sajnos, szintén van példa — rövid idő alatt az egész közös erdőt kipusztítják.

Hogy e tekintetben sok helyen csakugyan tarthatatlan állapotok uralkodnak, legjobban mutatja különben az a tapasztalat, hogy a közösséggel a jogosultak általában véve nincsenek megelégedve, s ennek következtében mindinkább előtérbe lép és a közbirtokosságoknál igen sokszor érvényesül is az a törekvés, hogy a közös erdő a jogosultak közt egyénenkint felosztassék.

Pedig rendezett állapotok mellett a jogosultaknak tulajdonképen a közösség fentartása állana érdekükben s a közgazdasági érde-

kek is ezt követelnék meg, mert — helyes és okszerű gazdálkodás mellett, — az erdők nagyobb complexumokban tudvalevőleg kevesebb teherrel járnak és többet jövedelmeznek, mintha kis részletekre daraboltatnák szét.

A volt úrbéresek ugyan ma már csak elvétve tesznek ilyen czélzatu kísérleteket, de ez sem annak tulajdonítható, mintha a jogosultak a közös kezeléssel meg elégedve volnának, hanem az 1871. évi LIII. törvénycikk 32. §-ának, mely a volt úrbéresek erdőilletőségeinek felosztását megtiltja.

Ezeknek a szabálytalanságoknak a meggátolására és a visszas állapotoknak a rendezésére a hatóságoknak ez idő szerint nem áll elégséges törvényes alap rendelkezésükre.

A hatósági beavatkozásra ugyanis mindössze csak az elébb idézett 1871. évi LIII. törvénycikk 32. §-a és az erdőtörvény (1879. évi XXXI. törvénycikk) 17. §-a nyújtanak törvényes alapot. Az 1871. évi LIII. t.-cikk azonban a fennebb említett tiltó rendelkezésen kívül csupán azt mondja ki, hogy a volt úrbéresek részére az erdei haszonvételek megváltása fejében kihasított s közösen kezelendő erdőkön a gazdálkodás az ily erdőkre fennálló, vagy később kibocsájtott szabályzat szerint *«a közigazgatási hatóságok felügyelete alatt»* gyakorlandó; s az erdőtörvény is egészben véve csak azt rendeli el, hogy úgy a közbirtokossági erdők, mint a volt úrbéresek erdőilletőségei rendszeres erdőgazdasági tervek szerint kezeltessenek.

A közigazgatási hatóságoknak ezekre az erdőkre kiterjedő jogköre tehát csakis az erdőrendészet szempontjából van ez idő szerint szabályozva.

Ezt a jogkört a vezetésem alatt álló ministerium lehetőség szerint felhasználni is igyekezett a szabálytalanságok megakadályozására, a mennyiben mindazokban az esetekben, midőn például az értékesíteni szándékoltt közbirtokossági és volt úrbéres erdő kihasználásához erdőrendészeti szempontból kivételes engedélyre volt szükség, az engedélyt csak

azzal a kikötéssel adta meg, hogy a termelendő faanyagok, előzetes szakszerű becslés alapján, nyilvános árverésen s úgy az erdőrendészeti szempontoknak, mint az erdőbirtokosok anyagi érdekeinek teljesen megfelelő feltételek mellett adhatók el.

Más esetekben azonban, midőn tudniillik a tervezett kihasználáshoz külön engedélyre nem volt szükség, ily beavatkozásra nem volt módja a földmivelésügyi ministeriumnak; arra pedig egyáltalában nem ügyelhetett fel, hogy a közbirtokossági és a volt úrbéres erdők hasznai helyesen, igazságosan, czélszerűen és takarékosan osztassanak fel a jogosultak között.

Ezekből is látható tehát, hogy a hatóságoknak kizárólag az erdőrendészet terén mozgó felügyeleti joga nem nyújt elégséges törvényes alapot ahoz, hogy a hatóságok kivétel nélkül mindig közbeléphessenek, a mikor arra akár a közös birtokosok magán érdekei, akár pedig a közérdek szempontjából szükség volna.

Már pedig e nélkül lehetetlen megszüntetni azokat a gyakorlati nehézségeket s ezekből származó visszasságokat, melyek a szóban forgó közös erdők kezelésénél és használatánál a közösséghez tartozó jogosultaknak nagy száma és az egyes arányrészek nagyobb mértékű elaprózása mellett szükségképen felmerülnek.

Nézetem szerint tehát ahoz, hogy a közbirtokossági és a volt úrbéres erdőknél teljesen rendezett állapotok teremtsenek, okvetlenül szükséges, hogy egyfelől a közös birtokosok törvényes formák között szervezkedésre, a közös vagyon kezelése és használata tekintetében pedig szabályok alkotására köteleztessenek s hogy másfelől a hatóságok felügyeleti joga a közös birtokosok ezen szervezetének működésére folytonossá és hatályossá tétessék.

Ebből a két alapelvből indul ki a törvényjavaslat ezen második czíme is, mely lényegében a következő rendelkezéseket tartalmazza.

Mindenekelőtt elrendeli, hogy a közös birtokosok, közös erdeik és kopár területeik gazdasági ügyeinek intézése céljából, záros határidőn belül szervezkedjenek s egyszers-

mind megjelöli lényegesebb részeiben magát a szervezetet is. Ez a szervezet azonban a tulajdonosok közösségét nem változtatja át jogi testületté, hanem az egyes birtokos társak tulajdoni jogának lényegét, a közösség magánjogi alapját érintetlenül hagyja, s csupán az egyéni jogok gyakorlását szabályozza, s ezt is *csak a használati jogosultság gyakorlása szempontjából* s főleg csak azért, hogy egyfelől a közös birtokosoknak egyes birtokos társaik ellenzése esetében is módja legyen olyan törvényes alakban nyilvánuló határozatokat hozni, melyek valamennyi birtokos társra kötelező erővel bírnak, vagyis, hogy kizárva legyen az a lehetőség, hogy egyesek vonakodása a birtokosok többségének helyes intézkedéseit megbéníthassa; s viszont másfelől, hogy a kisebbség is megfelelő oltalomban részesüljön a többség esetleges túlkapásaival szemben.

Ezen szervezet szerint ugyanis a közös erdők és kopár területek ügyeit a közös birtokosok gyűlése intézi, mely határozatait, egyes meghatározott eseteket kivéve, a jelenlevő közös birtokosok arányrészek szerint számított szavazatának általános többségével hozza meg. A gyűlés határozatait pedig a közös birtokosok közül választott végrehajtó közegek hajtják végre. De a gyűlésnek ez a hatásköre csak a közös erdők kezelésére és használatára terjed ki, a nélkül, hogy a magánjogokat érintené. Jogokat nem adhat és nem vehet el; a közös erdők és kopár területek állagát el nem idegenítheti, meg nem terhelheti és a jogosultak közt egyénenként fel nem oszthatja; sőt a közös tiszta jövedelem felett sem rendelkezhetik szabadon, hanem azt a jogosultak között arányrészek szerint kiosztani köteles. Csak kivételképen s tisztán csak gyakorlati szempontokból van felruházva a gyűlés azzal a joggal, hogy olyan egyének szavazati joga felett, kiknek a közös erdőkhöz és kopár területekhez való joga vagy jogosultságának aránya kétséges, a birói döntésig, ideiglenesen határozhasson, vagy hogy a közös ingatlanok határainak kijavítása és kiigazítása

körül felmerülő vitás kérdések elintézése végett a szükséges intézkedéseket megtehesse.

A gazdasági ügyek intézése tekintetében azonban — mint említeni szerencsém volt — széles körű autonómiát biztosít e szervezet a gyűlésnek. A határozatok hozatalánál általános szabályként a többség akaratát emeli érvényre, de a méltányosság határai között a kisebbségnek is módot nyújt arra, hogy kívánságait kifejezésre juttathassa s aggályainak és ellenvetéseinek megfontolását követelhesse; a jogosultaknak pedig a gyűlés sérelmes határozatai ellen könnyen érvényesíthető panasz-jogot biztosít, a mennyiben a jogorvoslatot, melyet eddig csak a bíróságnál lehetett keresni, a közigazgatási útra tereli.

Elrendeli továbbá a javaslat, hogy a közös erdők és kopár területek gazdasági ügyei törvény erejével bíró szabályzat szerint intéztessenek.

Ezt a szabályzatot azonban, melynek a szervezetet is magában kell foglalni, maga a közös birtokosok gyűlése állapítja meg, ennek pedig a szabad rendelkezési joga e tekintetben csak annyiban van korlátok közé szorítva, hogy a szabályzatba olyan intézkedéseket, melyek a javaslat 25—43. §-aival esetleg ellentétben állának, nem vehet fel, s továbbá hogy a megállapított szabályzatot jóváhagyás végett a közigazgatási hatóságnak beterjeszteni tartozik.

Az előbb említett §-ok azonban a közös birtokosok szervezetét és gazdasági ügyvitelét általában véve csak az eljárás szempontjából szabályozzák s ebben a tekintetben is csak a felaadásokra vonatkozó 34—39. §-ok foglalnak magukban olyan rendelkezéseket, melyek a gyűlés elhatározási jogát lényegesebben korlátozzák, de ezek a rendelkezések is olyanok, hogy még a magán-birtokosok is szabálynak ismerhetik el.

Végül kimerítően szabályozza a javaslat a közigazgatási hatóság felügyeleti jogát, még pedig akként, hogy az nem csak az ellenőrzésre fog kiterjedni, hanem arra is módot nyújt a hatóságnak, hogy a közös birtokosokat kötelelességeik teljesítésében hathatósan támogathassa, s hogy a törvény rendelkezéseit

büntetések alkalmazása nélkül is idejében érvényre juttathassa.

Feljogosítja nevezetesen a hatóságot, hogy meghatározott fontosabb esetekben a gyűlés határozatainak meghozatalánál hivatalból, vagy az érdekeltek kérelmére kiküldött által közreműködhessek; de a kiküldött ezen közreműködését csupán a tanácskozások vezetésére és a felvilágosítás és tanácsadásra szorítja s ez által a közös birtokosok autonomikus jogait érintetlenül hagyja.

Feljogosítja és kötelezi továbbá a hatóságot, hogy a közös birtokosok határozatait felülbírálja és azok érdemében határozzon, de ez a jogköre is a hatóságnak csak a következő meghatározott esetekre terjed ki u. m.: annak meghatározására, hogy a közös erdők rendkívüli haszonvételeiből származó jövedelmek miként kezeltessenek; 2000 korona becsértéket meghaladó fatermékek eladása esetében a nyilvános árverés mellőzésének megengedésére és a szükséghez képest az árverési eljárásnak megbírálására; a szavazásra jogosultak jegyzékének alaki szempontból való megvizsgálására és ha a jegyzék ellen panasz adatik be, a vitás kérdésnek az eddigi gyakorlat alapján való eldöntésére; a szervezet és ügyvitel magában foglaló szabályzatnak jóváhagyására; s végül a közös birtokosok határozatai ellen beadott panaszok elintézésére.

Végül felhatalmazza a hatóságot, hogy a törvények és szabályok megtartását ellenőrizze és azok rendelkezéseit a közös birtokosok mulasztása vagy vonakodása esetén érvényre juttassa. Ebből az utóbbi szempontból azonban a javaslat nem ad büntető jogot a hatóságnak, mint például az erdőtörvény, hanem a mi nézetem szerint a büntetések alkalmazásánál hatályosabb, azt a jogot és kötelességet ruházza rá, hogy a törvények és szabályok végrehajtása iránt közvetlenül intézkedjék. Így ha a közös birtokosok a szavazásra jogosultak jegyzékét és a szervezet és ügyvitel szabályzatát be nem terjesztik, azokat a hatóság állapítja meg; ha a szervezet szerint elnököt és végrehajtó közegeket nem választanak,

a választás megejtése iránt a hatóság intézkedik, vagy ha ez sem vezet célra, elnököt, és végrehajtó közegeket a közös birtokosok közül, vagy szükség esetében a közös birtokosok körén kívül álló más alkalmas egyének személyében a hatóság rendel ki; ha a közös birtokosok gyűlése törvényes hatáskörében el nem jár, a gyűlés hatáskörét a hatóság az elnökre ruházhatja, ha pedig az elnök nem teljesíti kötelességeit, őt tisztétől elmozdíthatja és a gyűlést új elnök választására kötelezheti.

A hatóságnak ezen közvetlen intézkedései azonban — a legutóbb említett esetet kivéve — ideiglenes jellegűek s csak addig maradnak hatályban, míg a közös birtokosok törvényes kötelességeiknek eleget nem tesznek.

Ezek az intézkedések képezik a lényegét a javaslat második címének, melynek mint többször említettem egyedüli célja az, hogy a közbirtokosságok és volt urbéreszek tulajdonában levő, mintegy 2,300.000 kat. holdnyi erdő kezelése és használata körül rendet teremtsen s ez által úgy a közös birtokosok vitális érdekeit, mint az ezekhez fűződő közérdekeket is megóvjá. Ezt a célt a javaslatban foglalt rendelkezések meggyőződéseim szerint kellően biztosítják, a nélkül, hogy a tulajdonosok magánjogait a megengedett határon túl korlátoznák.

A mi a részletes intézkedéseket illeti, ezek indokait az egyes szakaszoknál lesz szerencsém előadni.

Megelőzőleg azonban tisztelettel megjegyzem, hogy a címben említett közbirtokosságok alatt nem csupán azok értendők, melyeknek erdei és kopár területei az állam által fognak kezeltetni, hanem az erdőtörvény 17. §-ának hatálya alá tartozó összes közbirtokosságok. S hasonlóképen a volt urbéreszeknek sem csupán azon erdeire és kopár területeire fog a javaslat ezen második címének hatálya kiterjeszkedni, a melyeket az 1. §. szerint az állam fog kezelni, hanem ezeken kívül a volt urbéreszek egyéb erdő és kopár területeire is. Például a legelő-illetőség fejében kapott vagy

vásárolt erdők azon részére is, a melyek nem minősíthetők véderdőknek, vagy feltétlenül fentartandó erdőknek.

25. §.

A §. a közös birtokosok szervezetének kerekeit jelöli meg szigoruan azon elvek szerint, melyeket fentebb előrebocsátani volt szerencsém.

Új intézkedésnek az eddig említettekhez képest csupán a harmadik bekezdés tekinthető, mely feljogosítja a közös birtokosok gyűlését, hogy hatáskörének egy részét az elnökre és a végrehajtó közegekre ruházza át.

Ennek az indoka pedig az, hogy a közös birtokosok gyűlését, a jogosultak rendesen nagy száma miatt, gyakran összehívni nem lehet; már pedig vannak olyan közbirtokossági erdők is, melyeknek gazdasági ügyvitelénél, az intensivebb gazdálkodás következtében, a gyűlés hatáskörének mindenesetre fentartandó fontosabb ügyeken kívül sok csekélyebb jelentőségű ügy is előfordul, melyeknek elintézése végett gyűlést egybehívni a rendes időn kívül nem volna megokolt, de a melyekkel a legközelebbi gyűlésig sem lehet várni.

A gyors intézkedés érdeke kívánja meg tehát, hogy a közös birtokosok a kisebb jelentőségű ügyeket az elnökre vagy a választmányra ruházhassák. Ez az intézkedés egyébiránt azzal az általános szabálylyal, hogy a gazdasági ügyeket a közös birtokosok gyűlésének kell intézni, nem áll ellentétben; mert az átruházás csak az ügyviteli szabályzatban történhetik, a szabályzatot pedig a gyűlés állapítja meg.

Egyébképen erre a szakaszra csupán azt vagyok bátor még tisztelettel megjegyezni, hogy a második bekezdésben a végrehajtó közegek között példaképen felemlített «erdőgazda» alatt nem valamely erdészeti képzettséggel bíró egyén, hanem a közös birtokosoknak az a megbízottja értendő, a ki az erdei munkákat vezeti és közvetlenül ellenőrzi.

26. §.

Annak szükségességét, hogy a közös birtokosok magukat a bírósággal és a hatóságokkal szemben képviseltessék és pedig rendszerint elnökük által: azt hiszem nem szükséges külön megokolnom, elengedhetetlen feltétele ez a közbirtokosságok rendszeres működésének.

A mi pedig azt illeti, hogy a közös birtokosok az elnökön kívül esetleg más alkalmas egyént is megbizhatnak a közös képviselő teendőivel, erre nézve tisztelettel megjegyzem, hogy előfordulhatnak esetek, midőn az elnök a képviseletre nem vállalkozik.

27. §.

Ez a §. a gyűlés összehívásának, vezetésének és a gyűlésen hozott határozatok végrehajtásának módját szabályozza, még pedig a törvényjavaslat általános indokolásánál kifejtett alapelvnek megfelelően.

A második bekezdésnek az a rendelkezése, mely szerint a gyűlés akkor is összehívandó, ha azt a közös birtokosoknak fejenként számítva legalább egytized része kéri, a kisebbség részére biztosított jogok egyikének tekintendő, a melylyel érdekeit megvédheti. Időnkint felmerülhetnek ugyanis olyan kérdések, a melyekre az elnök és a többség nem nagy súlyt helyez, de a melyek a kisebbség érdekei szempontjából sürgős elintézkést igényelnek. Méltányos tehát, hogy a kisebbség, a felmerült ügynek rá nézve nagy fontosságát az elnökkel közölve, a gyűlés összehívását kérhesse s hogy az elnök abban az esetben, ha a kisebbség az összes jogosultaknak legalább egytized részét képviseli, a rendkívüli közgyűlést tényleg összehívni és a felmerült ügyet a gyűlés határozata alá bocsájtani köteles legyen.

28. §.

A szakasz első bekezdése a szavazás jogát ahhoz a feltételhez köti, hogy az, a ki e joggal élni akar, tényleges birtokos legyen.

Szigorúbb feltételhez, például a használati

jogosultság telekkönyvi igazolásához kötni a szavazás jogát, azért nem lett volna tanácsos, mert ekkor a közös birtokosoknak a szervezkedése sok helyen beláthatlan időkre lehetlenné vált volna, a mennyiben igen sok közbirtokosságnál és volt úrbéres birtokosságnál a jogosultak és a jogosultságok aránya a telekkönyvekben nincs kimutatva. Kétségtől elölfordulhat ily módon az az eset is, hogy egyesek illetéktelenül is jogokat fognak gyakorolni, de ezen eshetőség miatt elodáznai a közbirtokosságok és volt úrbéresek zülalt gazdasági viszonyainak rendezését, hiba volna. Egyébiránt a kétes jogok tisztázására a 29. §. addig is megfelelő gyakorlati módot nyújt, míg a kérdés bíróilag rendezve lesz.

A szakasz második és harmadik bekezdése a határozathozatal módját azon általános elveknek megfelelően szabályozza, melyeket a cím általános indoklásában előre bocsátottam, t. i. a határozatok hozatalánál a többség akaratát juttatja érvényre. A negyedik bekezdés pedig a kisebbség méltányos védelméről gondoskodik, midőn megadja neki azt a jogot, hogy abban az esetben, ha az összes jogosultaknak fej szerint számítva legalább egy negyedrészt képviseli, fontosabb ügyekben a határozathozatal felfüggesztését és az ügynek esetleg a hatóság közreműködése mellett való újabb megfontolását kérhesse.

Ezt a jogot a kisebbségnek nézetem szerint a méltányosságon kívül már csak azért is célszerű megadni, hogy a fontosabb kérdésekben valóban a többség t. i. az összes jogosultak többsége döntsön. Feltehető ugyanis, hogy a kisebbség közbelépése által felköltött érdeklődés folytán az újabb tárgyaláson többen vesznek részt a jogosultak közül s így a többség is megbízhatóbban fog megnyilatkozni. S más felől az is kétségtől elölönyére lesz az ügynek, ha a közigazgatási hatóság kiküldöttjének közreműködésével hozatik meg a döntő határozat.

29. §.

A javaslat elvi álláspontja szerint sem a közös birtokosok gyűlésének hatásköre, sem a

közigazgatási hatóság felügyeleti jogköre nem terjedhet ki a magánjogi kérdések eldöntésére. Minthogy azonban a közbirtokosságoknál és volt úrbéreseknél ez idő szerint fennálló rendezetlen jogviszonyok teljes tisztázása birói úton csak hosszú idő alatt történhetik meg, okvetetlenül gondoskodni kellett arról, hogy a jogosultságok kérdése addig is, amíg a birói rendezés megtörténhetik, ideiglenesen bíróságon kívül is rendezhető legyen.

A szakasz tehát elrendeli, hogy a szavazásra jogosultak jegyzéke a használati jog tényleges gyakorlása alapján összeállíttassék s egyúttal felhatalmazza a közös birtokosok gyűlését, hogy azok szavazási joga felett, kiknek a közös erdőkhöz való használati joga kétséges, addig, míg a vitás kérdés birói úton eldöntetik, határozhasson.

Megfelelőbb rendelkezést ennek a kétségkívül kényes kérdésnek a megoldására, nézetem szerint, nem lehetne találni. Egyébiránt megjegyzem, hogy a gyűlés ezen határozata ellen is jogorvoslatnak van helye s hogy a jogorvoslat igénybe vétele esetén a vitás kérdést, szintén a tényleges gyakorlatnak megfelelően, a közigazgatási hatóság dönti el. (46. §.)

A szakasz második bekezdésében foglalt intézkedésnek, mely szerint a jogosultak abban az esetben, ha a jogosultság aránya még egyáltalában nincs megállapítva, fejenként egyenlő arányban gyakorolják szavazati jogaikat, az a tény szolgál indokául, hogy — mint már említettem — számos közbirtokosság van még, ahol az egyéni jogok aránya nincs meghatározva.

30. §.

A 25. §. első bekezdéséből — mely a közös birtokosok gyűlését kifejezetten csak a gazdasági ügyek intézésével bizza meg — világosan következik ugyan, hogy a gyűlésnek ezen törvényjavaslatban meghatározott hatásköre a közös ingatlanok állagának megváltoztatására nem terjed ki, mindamellett szükségesnek találtam ebben a szakaszban általános szabályként egyenesen kimondani, hogy a közös birtokosok gyű-

lése a közös erdőket és kopár területeket sem el nem idegenítheti, sem meg nem terhelheti, sem egyénenként fel nem oszthatja. Ezt az általános szabályt azonban teljes merevségében alkalmazni, a gyakorlati élet követelményeinek szempontjából, még sem volna helyes, mert ebben az esetben a közös birtokosok gyűlése egyik legfontosabb feladatát, t. i. a közös erdők és kopárterületek határainak rendezését és biztosítását nem volna képes teljesíteni.

A határokat ugyanis, melyek — mint említeni szezencsém volt — igen sok közbirtokossági és úrbéres erdőnél ma még teljesen rendezetlenek, nagy költségek nélkül s rövid idő alatt csak egyezség útján lehet az érdekelt szomszédokkal tisztázni; egyezséget kötni azonban a közös erdők és kopárterületek egyes kisebb részleteinek elcserélése vagy átengedése nélkül a legtöbb esetben nem volna lehetséges s így, ha a közös birtokosok gyűlése még ebben az esetben sem ruháztatnék fel az elcserélés s esetleg elidegenítés jogával, a határok rendezése sok helyen beláthatatlan időkre elodáztatnék, ez pedig éppen a közös erdők és kopár területek állagának biztosítása szempontjából felette káros következményekkel járhatna.

A javaslat második bekezdése tehát ezen fontos okokból kivételes intézkedésképpen felhatalmazza a közös birtokosok gyűlését, hogy a határok rendezésénél felmerülő vitás kérdések elintézése végett a szükséges intézkedéseket megtehesse.

31. §.

Ennek a szakasznak a tervezésénél is azokból a szempontokból indultam ki, mint az előbbi szakasznál. A részletes intézkedések úgy hiszem nem szorulnak indoklásra, csupán tájékozásképpen említem meg tehát, hogy az üzemtervektől eltérő rendkívüli használatok gyakran fordulnak elő (például szélviharok vagy rovarkárok, vagy más gyorsan fellépő fabetegségek által előidézett kényszerűség következtében, vagy pedig — a mi ez idő szerint még szintén nem egészen ritka eset —

az üzemtervek önkényes megszegésével kapcsolatban) és ezek sok esetben oly arányúak, hogy az erdő-tőkét jelentékenyen megcsonkíthatják. Helyes és igazságos tehát, hogy az ilyen használatokból befolyó pénzek ne folyó jövedelemnek tekintessenek, hanem úgy, miként a második bekezdés rendeli, a törzsvagyon kiegészítésére fordíttassanak. Feltétlen szabályként azonban ezt sem volna czélszerű kimondani, mert előfordulhat az az eset is, hogy csupán jelentéktelen összegekről lesz szó, melyeket az elv sérelme nélkül is a folyó jövedelmek között lehet elszámolni.

32.—33. §§.

Ma is előfordul az az eset, hogy a közbirtokosságok és a volt urbéresesek a közös terhek és költségek fedezésére járulékokat vetnek ki, vagy pedig a közös munkáknak természetben való lerovását követelik meg a jogosultaktól. Ezt a jogot tőlük jövőre sem lehet megtagadni, mert mint többször említettem, a közbirtokossági és volt urbéres erdők sok esetben nem hajtának annyi jövedelmet, hogy abból a törvény által megkövetelt erdősítések és más teendők költségeit fedezni lehetne. Sőt igen sok teljesen elrongált és kopár területe is van ezeknek a birtokosoknak, melyeknek semmi pénzjövedelme nincsen s így a birtokosok a költséges erdősítési munkákat nem is képesek másként teljesíteni, mint a költségek kivetése útján.

Ezek a szempontok teljes mértékben indokoltá teszik egyszersmind annak a kedvezménynek a megadását is, mely a 33. §-ban foglaltatik, hogy t. i. a közös birtokosok a kivetett járulékoknak a közadók módjára való behajtását kérhessék. E nélkül ugyanis a kopár területek beerdősítésének annyira költséges és nehéz munkája felette lassan haladna előre, sőt sok esetben lehetetlenné is válnék, már pedig az ország érdeke ép az ellenkezőt követeli.

34.—39. §§.

Közgazdasági szempontból ezek a szakaszok foglalják magukban a javaslat második címé-

nek legfontosabb rendelkezéseit. Céljuk az, hogy a közbirtokossági és volt urbéres erdők fatermésének értékesítésénél ez idő szerint sok helyen tapasztalható felületes és könnyelmű eljárást és visszaéléseket — melyek nem egyszer százezer frtokra menő károkat okoztak a jogosultaknak — megszüntessék s az eladást oly feltételekhez kössék, melyek a további visszaéléseket lehetőségig kizárják.

Ebből a szempontból kiindulva, a javaslat szóban forgó szakaszai általános szabályként a következőket rendelik:

1) hogy az eladásra szánt fatermékek mennyisége és értéke az eladás előtt szakszerűen megbecsültessék (34. §.);

2) hogy az eladás nyilvános árverésen történjék (36. §.);

3) hogy a megállapított becsértéken alúl csak két sikertelen árverés után legyen az árverésre bocsátott fakészlet eladható, sőt ha a becsérték 2000 koronát meghaladott, ekkor is csak az összes jogosultak fejenként számított háromnegyed részének, vagyis a jogosultak túlnyomó többségének, hozzájárulásával (38. §.);

4) hogy a közigazgatási hatóságnak joga legyen a nagyobb (2000 koronát meghaladó) értéket képviselő fatermékek eladása esetében az árverési iratokat bekivánni és az árverési eljárást felülvizsgálni. (39. §.)

Azt hiszem, hogy ezek a rendelkezések semmi tekintetben sem eshetnek kifogás alá, hisz szabályként fogadja el azok lényegét nem csak a kincstár, hanem minden józanul gondolkozó magánbirtokos is, ha csak kivételes körülmények mást nem javasolnak.

A kivételes körülményekre azonban a javaslat is tekintettel van s például a nyilvános árverés alkalmazását nem követeli meg feltétlenül, hanem figyelemmel van arra is, hogy tényleg minden gazdaságban fordulhatnak elő esetek, midőn más eladási mód alkalmazása is előnyös, sőt előnyösebb lehet.

A helybeli lakosság által kicsinyben fogyasztott anyagokat, például a tűzifát, vagy az egyesek részére szükséges épületfát, úgyszinte

a szél által időnként kidöntött törzseket, vagy az erdei kihágóktól lefoglalt anyagokat stb. árverésen tényleg nem is lehetséges előnnyel értékesíteni, de még a nagyobb készleteket is sokszor jobban el lehet adni szabad kézből, mint árverésen, így például az olyan fakészleteket, melyekre nagyobb bánya- és más iparműveknek, vagy vasutaknak van szükségük s a melyeket ezen nagy fogyasztók rendszeren ajánlati tárgyalás útján szereznek be stb.

Ezekre való tekintettel tehát a 35. §. megengedi, hogy a helybeli fogyasztásra szánt faanyagok kis részletekben árszabály szerint adassanak el, a 36. §. pedig módot nyújt rá, hogy a nyilvános árverés nagyobb készletek eladása esetében is mellőztessék. Mindkét szakasz gondoskodik azonban arról is, hogy ez a kivételes jog visszaéléseknek ne lehessen a kútforrása. A 35. §. ugyanis kiköti, hogy az árszabályt az illetékes szakértő erdőtiszt meghallgatásával évről-évre maga a közös birtokosok gyűlése állapítsa meg, a 36. §. pedig az árverés mellőzését csak arra az esetre engedi meg, ha azt a szavazásra jogosult összes birtokosoknak legalább háromnegyed része, tehát túlnyomó többsége határozza el, sőt ha az eladás tárgyát képező anyagok 2000 koronát meghaladó becsértéket képviselnek, az így hozott határozatnak az érvényességét is a közigazgatási hatóság jóváhagyásától teszi függővé.

Úgy hiszem, ezeket a rendelkezéseket sem szükséges bővebben indokolnom, valamint nem szorul különösebb indokolásra a 37. §. sem, mely a közigazgatási hatóságot felhatalmazza, az összes jogosultak egynegyed részének kívánata esetében pedig kötelezi, hogy árverések esetében, a feltételek megállapításánál, kihirdetésénél és az árverés megtartásánál kiküldöttje által közreműködjék.

Általában véve meggyőződése az, hogy a szóban forgó rendelkezések, habár lényegesen korlátozzák is a birtokosok szabad rendelkezési jogát, nem mennek túl azon a határon, a meddig e tekintetben józanul el menni lehet; másfelől pedig remélem, hogy ezek -se

gélyével a közbirtokossági és urbéres erdők fatermésének értékesítése körül minden tekintetben rendet lehet behozni. Ezt pedig nemcsak a birtokosok érdeke kívánja meg, hanem az állam érdeke is, mert az államra nézve semmi esetre sem lehet közönyös, hogy azon 2.300,000 kat. hold erdő termékei, mely a közbirtokosságok és a volt urbéreses tulajdonában van, a jogosultak által észszerűen és takarékosan használtatnak-e fel, vagy pedig elfecséreltetnek a nélkül, hogy a nép jóllétét észrevehetően emelhetnék.

40.—42. §§.

A 40. §. első bekezdése az elnök és a végrehajtó közegek megválasztása iránt intézkedik. Elrendeli, hogy a választás szabályszerűen összehívott gyűlésen s a határozatok hozatalára megszabott módon történjék. Intézkedik egyszersmind, hogy a megválasztott elnök a közigazgatási bizottságnak 8 nap alatt bejelentessék.

A §. második bekezdése és a 41. és 42. §§-ok pedig azokat a jogkövetkezményeket állapítják meg, melyek beállanak akkor, ha a közös birtokosok az elnököt és a végrehajtó közegeket megválasztani és bejelenteni elmulasztják; vagy ha a közös birtokosok a gyűlésen meg nem jelennek, határozatokat nem hoznak s a jogerőre emelkedett határozatok végrehajtása iránt nem intézkednek; vagy pedig végül, ha az elnök kötelességeit nem teljesíti.

A javaslat — miként már ezen cím általános indokolásában is kiemeltém — büntető határozatokat egyáltalában nem tartalmaz s ezért a szóban forgó eshetőségekkel szemben sem büntetésekkel szerez érvényt a törvénynek, hanem az által, hogy a hivatását be nem töltő gyűlés, illetőleg a kötelességét nem teljesítő elnök hatáskörét felfüggeszti s a közigazgatási bizottságot ruházza fel azzal a joggal, hogy a törvény végrehajtásáról ideiglenesen gondoskodjék. Nevezetesen felhatalmazza a közigazgatási bizottságot, hogy az elnök és a végrehajtó közegek megválasztásának és bejelentésének elmulasztása esetében választó-

gyűlést hívjon össze s ha a választás ekkor sem sikerül, elnökül és végrehajtó közegekül arra alkalmas közös birtokosokat, vagy szükség esetében más alkalmas egyéneket rendeljen ki; továbbá, ha a gyűlés nem teljesíti feladatait: a gyűlés hatáskörét az elnökre ruházza; s végül, ha az elnök nem teljesíti kötelességeit: az elnököt tisztétől elmozdítsa s a gyűlést új elnök választására hívja fel.

A törvénynek ezen határozatai, meggyőződésem szerint, gyorsabb és hatályosabb eredményt biztosítanak, mint a büntetések, melyek a mellett, hogy elkeseredést szülnek, nem is mindig érik el a céljaikat.

43. §.

Ez a szakasz szintén az elnök és a végrehajtó közegek megválasztása iránt intézkedik, de csak arra az átmeneti időre vonatkozólag, míg a közös birtokosok végleges szervezkedése megtörténik.

Egyebekben a szakasz rendelkezései teljesen egyezők a 40. §. rendelkezéseivel.

44.—45. §§.

A 44. §. a közös birtokosok szervezetét és ügyviteli szabályait magában foglaló szabályzat megállapításának módját és a szabályzat főbb tartalmi kellékeit határozza meg; a 45. §. pedig a szabályzatnak és egyszersmind a szavazásra jogosultak jegyzékének elkészítésére és beterjesztésére záros határidőt tűz ki.

A szabályzat tartalmi kellékeit a 44. §. csupán csak felsorolja anélkül, hogy a szabályzatba felveendő intézkedések érdemében rendelkezne; ki mondja azonban — a mi különben magától értetődik — hogy a szabályzat a megelőző 25.—43. §§-okban foglalt rendelkezésektől eltérő intézkedéseket nem tartalmazhat.

A szabályzatot tehát a most említett szakaszok figyelembe vételével a közös birtokosok, érdekeiknek és igényeiknek megfelelően, maguk állapíthatják meg. Minthogy azonban előre is feltehető, hogy a volt urbéreses túlnyomó része, sőt a közbirtokosságoknak is egy jelen-

tékeny része ezt a sok körültekintést és megfontolást kívánó feladatot magára hagyva nem lesz képes megfelelően megoldani: a 45. §. elrendeli, hogy a szabályzat megállapításánál és egyszersmind a szavazásra jogosultak jegyzékének összeállításánál a közigazgatási bizottság kiküldöttje is közreműködjék; a szabályzat beterjesztésére pedig — figyelemmel arra, hogy az összes szabályzatok elkészítése a hatóság támogatása mellett is sok időt fog igénybe venni — egy évi határidőt ad.

Kötelességemnek tartom egyébiránt már most megjegyezni, hogy ha tiszteletteljes javaslatom a törvényhozás hozzájárulásával törvényerőre emelkedik, gondoskodni fogok arról is, hogy a birtokosoknak megfelelő szabályzat-minta bocsáttassék rendelkezésére.

46. §.

A 45. §. szerint a szabályzatot és a szavazásra jogosultak jegyzékét a közös birtokosok a közigazgatási bizottsághoz tartoznak beterjesztetni, mely azokat a jelen szakasz szerint felülvizsgálni köteles.

Minthogy azonban a szavazásra jogosultak jegyzéke nem egyéb, mint a közös erdők és kopár területekre vonatkozó tulajdoni jogban részes közös birtokosok egyéni jogosultságának nyilvántartása, a melynek helyessége tekintetében a javaslat álláspontja szerint érdemileg csak a bíróság illetékes határozni, a közigazgatási bizottság a jegyzéket csak az összeállításánál követett eljárás tekintetében bírálhatja felül s ha e tekintetben észrevételek nem merülnek fel, a jegyzéket tulajdonképen csak hitelesíti.

Másfelől azonban figyelembe véve azt is, hogy a jegyzéket nem a bíróság állapítja meg, hanem a közös birtokosok gyűlése állítja össze s hogy a közös birtokosok gyűlését a 29. §. gyakorlati szempontokból arra is felhatalmazza, hogy kétes esetekben egyesek szavazati joga felett ideiglenesen, t. i. míg a vitás kérdés bíróilag eldöntetik, határozhasson: arra az esetre, ha az ekként összeállított jegyzék ellen panasz adatik be, mégis meg kellett

adni a közigazgatási bizottságnak azt a jogot, hogy a vitás kérdésben határozhasson. Önként érthetőleg azonban a javaslat álláspontjából kifolyólag erre az esetre is ki kellett kötni, hogy a közigazgatási bizottság csak az eddigi gyakorlatnak megfelelően hozhatja meg határozatát, a mely természetesen szintén csak ideiglenes hatályú lehet.

A szabályzatot illetőleg ellenben, mely tisztán a szervezetre és a gazdasági ügyvitelre vonatkozó szabályokat tartalmaz, az érdemben való megbirálás és jóváhagyás jogával is fel kellett ruházni a közigazgatási hatóságot. Anynyival is inkább, mert kétségtelen, hogy a törvényjavaslat intentióinak megvalósítása a szóban forgó közbirtokossági és volt úrbéres erdők helyes és okszerű kezelése tekintetében legfőképpen a szabályzat helyességétől függ, melynek e mellett még a fenálló törvényekkel és szabályokkal, sőt az országos érdekek szempontjai által irányított közgazdasági politika helyes elveivel is teljes összhangban kell állani.

De épen a szabályzat ezen nagy fontosságára való tekintettel nem tartottam volna helyesnek a végleges jóváhagyás jogaival már az elsőfokú közigazgatási hatóságot t. i. a közigazgatási bizottságot felruházni, hanem megfelelőbbnek találtam a szabályzat jóváhagyását, úgy miként az erdőtörvény az üzemterveket, végső fokban a földmivelésügyi minis-ter hatáskörébe utalni, s a földmivelésügyi minis-tert ruházni fel azzal a joggal, hogy a szabályzat módosítása, vagy jóváhagyása iránt véglegesen intézkedjék.

A §-nak azt az intézkedését, hogy a közigazgatási bizottság a m. kir. erdőhivatal és a kir. erdőfelügyelőség meghallgatása után terjeszti fel a szabályzatot véleménye kíséretében a földmivelésügyi minis-terhez, az a körülmény indokolja, hogy a szabályzatban foglalt rendelkezéseknek az üzemtervekkel és az erdőtörvény alapján kiadott specialis erdőrendészeti intézkedésekkel is összhangban kell állaniok.

A szakasz egyéb rendelkezései nem szorulnak indokolásra.

47.—48. §§.

A 47. §. azt az esetet tárgyalja, ha a közös birtokosok a szavazásra jogosultak jegyzékét és a szabályzatot be nem terjesztik; s a 40.—42. §-ok alapelveivel megegyezően, a közigazgatási bizottságot, illetőleg a földmivelésügyi ministert hatalmazza fel arra, hogy a jegyzéket, illetőleg a szabályzatot ideiglenesen megállapítsa.

A 48. §. pedig a jegyzék és a szabályzat kihirdetésének és életbeléptetésének, továbbá a szabályzat értelmében való végleges szervezkedésnek módját és feltételeit határozza meg, utolsó bekezdésében a végleges szervezkedés elmulasztásának esetére a 40.—42. §-okat alkalmazván.

49. §.

Ezt a szakaszt azért tartottam szükségesnek a javaslatba felvenni, hogy a telekkönyv megtekintése útján mindenki tájékozást szerezhessen a felől, hogy annak a közbirtokosságnak, vagy volt urbéres birtokosságnak, mellyel az illető valamely jogügyletet kötni szándékozik, erdeje és kopár területe törvény alapján megállapított szabályzat szerint kezeltetik s hogy így kizárva legyen annak a lehetősége, hogy például jóhiszemű favásárlók ennek a körülménynek nem ismerése folytán károsodhassanak.

50.—51. §§.

Ezek a szakaszok a szabályzat módosítását, vagy új szabályzattal való helyettesítését, továbbá a szabályzat hatályának új erdőkre és kopár területekre való kiterjesztését szabályozzák, teljesen összhangban a 44.—49 §-ok rendelkezéseivel.

52. §.

A szakaszban foglalt rendelkezést azért tartottam indokoltnak a javaslatba felvenni, mert egyfelől bekövetkezhetik az az eset, hogy a közigazgatási bizottság nem lesz képes közigazgatási tisztviselőt kiküldeni s másfelől mert olyan ügyekben is szükségessé vál-

hatik a kiküldetés, a melyeknek elintézésénél főleg erdészeti szakszempontok veendőek figyelembe.

53. §.

A hivatalból elrendelt kiküldetések költségeit, a mennyiben arra nem a közös birtokosok szolgáltatnak okot, nézetem szerint nem volna méltányos a közös birtokosokra hárítani. A szakasz tehát a kiküldetésekkel járó költségek viselésére csak abban az esetben kötelezi magukat a birtokosokat, ha a kiküldetés az ő kérelmükre, vagy az ő mulasztásuk folytán vált szükségessé.

54. §.

A közbirtokosságok és a volt urbéreszek többségének sérelmes intézkedései ellen ez idő szerint az érdekeltek egyedül a bírósághoz fordulhatnak jogorvoslatért, mert hacsak nem törvénybe, vagy rendeletbe ütköző cselekményről van szó, a közigazgatási hatóságok nem illetékesek a panaszok tárgyalására.

A birói út hosszadalmas és költséges volta miatt azonban a jogosultak szegényebbjei nem vehetik s tényleg nem is veszik igénybe ezt a jogorvoslatot, hanem többnyire elfásultan tűrik a befolyásosabb, hatalmasabb elemeknek még nagyobb túlkapásait is.

Már csak ebből a szempontból is üdvösnek tekinthető tehát az érdekeltekre nézve ez a javaslat, mely a közbirtokosságok és a volt urbéreszek gazdasági ügyeinek rendezése mellett, a panasz jogát is érvényesíthetővé teszi az által, hogy a panaszt — az olyan esetek kivételével, midőn a tulajdonjogot érintő kérdésekről van szó — közigazgatási utra tereli.

A jelen szakasz szerint ugyanis, a közös birtokosok határozatai ellen emelt panaszok a közigazgatási bizottsághoz intézendők, panaszszal pedig minden érdekelt fél élhet, sőt a közigazgatási bizottság és a földmívelésügyi minister határozatai ellen is panaszt emelhet mindenki a közigazgatási bírósághoz.

Majdnem előre látható ugyan, hogy az érdekeltek között jelenleg gyakran előforduló viszálykodások hatása alatt kezdetben sokan

alaptalanul is igénybe fogják venni ezt a jogot, de ez inkább csak a hatóságnak lesz terhére s a közbirtokosságok és volt úrbérések érdekeire károsan nem fog vissza hatni, mert a szakasz harmadik bekezdése szerint a panasszal megtámadott határozat végrehajtását a panasz egymagában nem akadályozza meg.

Ha azonban olyan határozatokról lesz szó, melyek végrehajtásából esetleg kár is származhatnék, a közigazgatási bizottságnak meg lesz az a joga, hogy a panasszal megtámadott határozat végrehajtását — a mennyiben a panasz érdemében azonnal nem határozhat — előzetes intézkedéssel megtiltsa.

55—56. §§.

Az 55. és 56. szakaszok csupán kiegészítő intézkedéseket tartalmaznak, melyek nézetem szerint nem szorulnak indokolásra.

III. CZIM.

Záró határozatok.

Ebben a czimben az első két czimbe be nem illeszthető rendelkezések és a szokásos záró határozatok vannak egybe foglalva.

57. §.

Miután azok az erdők, melyek ez idő szerint is az állam által kezeltetnek, részben állandóan, részben pedig legalább az első 10 év leteltéig ezentúl is az állam kezelésében maradnak meg, a jelenlegi állami kezelés iránt kötött szerződések érvényének a megalkotandó törvény életbe lépése napján természetesen meg kell szűnni.

Jogsérelem azonban ebből a birtokosokra nem hárul, mert egyfelől az állam részére a szerződések felmondási jogot kötnek ki s mert másfelől az érdekeltek a 19. §. harmadik bekezdése szerint az első 5 év alatt törvényhatóságokként semmi esetre sem lesznek nagyobb költséggel megterhelve, mint a meny nyit a szerződések szerint fizetni tartoztak.

58. §.

Az első cím általános indoklásában említettem már, hogy azokban a vármegyékben, hol az állami kezelés szerződés alapján még életbe nem lépett, a községi, volt urbéres közbirtokossági stb. erdők kezelésére közös erdőtisztai intézmények állanak fenn.

Ezeket az intézményeket tehát a m. kir. állami erdőhivatalok szervezésekor szükség-szerűleg meg kell szüntetni. S hasonlóképen meg kell szüntetni egyes erdőtisztai állásokat azoknál a községeknél, városoknál és törvény-hatóságoknál is, melyek eddig külön erdőtisztet tartottak, a mennyiben erdeik az 1. §. e) pontja és a 4. §. értelmében az állam kezelésébe lesznek átadandók.

A birtokosok és az alkalmazottak jogséremlé nélkül azonban ez a megszüntetés csak akkor történhetik meg, ha a megszüntetett intézményeknél alkalmazott személyzet további megfelelő alkalmazásáról, vagy végellátásáról úgy, miként az 58. §-ban kimondva van, az állam gondoskodik.

Önként értetik azonban, hogy ezen személyzet alatt csupán az erdőtörvény 21. §-a alapján alkalmazott olyan erdőtisztek érthetők, a kik az erdőtörvény 36. §-ában megállapított minősítéssel bírnak, mert a szóban forgó birtokosok törvényes minősítéssel nem bíró erdőtiszteket erdeik kezelésénél nem is alkalmazhattak.

59. §.

Miután kétségtelen, hogy a törvényjavaslat első és második címében tervezett intézkedésekkel, a birtokosok érdekei mellett az állam érdekei is előmozdítatnak s miután az is tény, hogy ezen intézkedésekkel az érdekelt birtokosok jogaikban bizonyos mértékig korlátoztatnak s nevezetesen a hatóságokkal való érintkezésre törvény által köteleztetnek, méltányos és igazságos, hogy azok a beadványok és iratok, melyek a javaslatban szabályozott eljárással kapcsolatban szükségesekké válnak bélyeg és illetékmentesek legyenek.

De viszont nem volna semmikép sem indo-

kolt, ha ez a kedvezmény a birtokosok és alkalmazottaik és más harmadik személyek között létrejött jogügyletekre és a fatermékek nyilvános árveréséről felvett jegyzőkönyvekre is kiterjesztetnék.

60. §.

A törvényjavaslat szerint a közigazgatási bizottság hatáskörébe tartozó ügyeket azért tartottam célszerűnek — a közös birtokosok határozatai ellen beadott panaszok kivételével — a közigazgatási bizottság erdészeti albizottságához utalni, mert az erdőtörvény végrehajtásával kapcsolatos összes ügyeket is ez az albizottság intézi és így az a közigazgatási bizottság erdészeti szakbizottságának tekintendő.

De ezt nem tekintve is, a közigazgatási bizottság plenuma rendszerint annyira el van halmozva teendőkkel, hogy az itt szóban forgó ügyeket, melyek többnyire a birtokosok fontos magánérdekeit érintik s ép ezért gyors elintézését követelnek, aggály nélkül nem utalhattam volna a plenum hatáskörébe, főleg miután azt is tekintetbe kellett vennem, hogy a közigazgatási bizottság havonként csak egyszer tart ülést. Egyébiránt olyan ügyekről lévén szó, melyek többé-kevésbé mindig erdészeti szakkérdésekkel állanak szoros kapcsolatban, a közigazgatási bizottság plenuma maga is előre láthatólag csak az erdészeti albizottság véleményére alapítaná határozatát annyival is inkább, mert míg az albizottságban a kir. erdőfelügyelő mindig részt vesz, addig a közigazgatási bizottságnak olyan szakértő tagja, ki az ilyen ügyekben az előadói tiszteet teljesíthetné, sokszor egyáltalában nincsen.

A jogorvoslatra vonatkozó ügyeket azonban már magam is a közigazgatási bizottság plenumának véltem fentartandóknak, már csak azért is, mert a panasszal megtámadott határozatok között olyanok is lehetnek, a melyeknek meghozatalában esetleg az albizottság kiküldöttje is közreműködött s így ezen panaszok bizonyos fokig az albizottság intézkedése ellen intézetteknek is tekinthetők.

A szakasz utolsó bekezdésében foglalt intézkedést a halasztást nem tűrő ügyek gyors elintézésének biztosítása végett vettem fel a javaslatba, tisztelettel megjegyezvén, hogy ugyanazt a jogot, melylyel ebben a bekezdésben az erdészeti albizottság elnöke, vagy helyettese felruháztatik, az 1876. évi VI. törvénycikk 19. §-a a közigazgatási bizottság elnökének, vagy helyettesének is megadja.

61. §.

A javaslat sok olyan intézkedést tartalmaz, melyeknek életbeléptetése az eljárás részletes szabályozását kívánja meg, az erre vonatkozó intézkedések azonban a megváltozott viszonyokhoz képest előre láthatólag módosítandók s esetleg másokkal helyettesítendők lesznek, ezért a jelen szakaszban gondoskodni kellett arról, hogy a végrehajtással megbízott miniszter a végrehajtás érdekében rendeleteket adhasson ki s azokat a szükséghez képest módosíthassa, vagy hatályon kívül is helyezhesse.

62. §.

Az idézett törvénycikk, mely a volt naszódvidéki községi erdők állami kezeléséről szól, az életbeléptetés óta oly üdvösnek és eredményesnek bizonyult, hogy azt hatályon kívül helyezni, vagy módosítani nemcsak szükségtelen, de káros is volna.

Egyébiránt a szóban levő törvénycikk a volt naszódvidéki községi erdők különleges viszonyaira való tekintettel sokkal szélesebb hatáskört biztosít az államnak a kezelés tekintetében, mint a jelen törvényjavaslat első címe, ez utóbbival tehát az előbbi a tulajdonos községek anyagi érdekeit érintő káros zavarok nélkül nem is lehetne helyettesíteni.

63. §.

Fiume város és kerületének határában aránylag véve kevés erdő és kopárterület van s egyéb tekintetben is olyanok a viszonyok, hogy a jelen javaslatban foglalt intézkedéseket csak ezeknek figyelembe vételével lesz lehet-

séges törvényerőre emelkedés esetében hatályba léptetni.

Szükséges tehát erre a földmivelésügyi minis-
tert felhatalmazni.

64. §.

Miután a 12. §. szerint a m. kir. állami erdőhivatalok hatáskörét a közigazgatás körében előforduló erdészeti teendők ellátása tekintetében a földmivelésügyi miniszter a belügyi miniszterrel egyetértően állapítja meg, a 49. §. szerint pedig a szabályzatokra vonatkozó telekkönyvi feljegyzés tárgyában követendő eljárást az igazságügyi miniszter szabályozza, a végrehajtással a földmivelésügyi miniszteren kívül a belügyi és igazságügyi ministereket is meg kellett bízni.

65. §.

A törvényjavaslat első és második címében foglalt intézkedések életbeléptetése s különösen a m. kir. állami erdőhivatalok felállítása előtt sok olyan előmunkálatra lesz szükség, a melyeknek befejezését előre megállapítani nem lehet. Ezért szükségesnek tartottam ebben az utolsó szakaszban felhatalmazást kérni arra, hogy a megalkotandó törvény életbeléptetésének idejét rendelettel állapíthassam meg.

1851

/1866/

azok, amelyek a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi

Minden a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi

A földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi
tudományok körében a földrajzi és a földrajzi

1851

1866

